

Vai Latvijas krieviski runājošo iedzīvotāju pilsoniskā apātija ir mīts vai realitāte?

Sabiedriskās politikas centrs Providus

2023.gada aprīlis

Šis pētījums tapis ar British Council pārstāvniecības Latvijā atbalstu. Par pētījuma saturu atbild Sabiedriskās politikas centrs Providus.

Vāka noformējumā izmantoto bildi ģenerējis mākslīgais intelekts programmā Bing Image Creator.

Satura rādītājs

Ievads un metodoloģija	2
Informācija par publiskajiem pasākumiem	5
Ticība spējām ietekmēt lēmumus pašvaldībā	7
Ticība spējām ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus	14
Dalība NVO: iedzīvotāju vērtējums	21
Dalība NVO: NVO vadītāju vērtējums	24
Etniskā spriedze	30
Secinājumu apkopojums	36
Rekomendācijas	39

Ievads un metodoloģija

Šis pētījums ir turpinājums 2022.gada nogalē [publicētajam pētījumam](#) "Bolderājas un Pļavnieku iedzīvotāji: starp pilsonisko aktīvismu un fatalismu", kas pieejams domnīcas Providus mājaslapā. Agrāk publicētajā pētījumā bija iekļautas vairākas intrigējošas atziņas par Latvijas krieviski runājošo iedzīvotāju pilsoniskās apātijas un aktīvisma izpausmēm, taču tas nesniedza atbildi uz jautājumu par to, cik lielā mērā atziņas, kuras radušās fokusgrupās ar tikai divām Rīgas pašvaldības apkaimēm (Pļavniekiem un Bolderāju) ir vispārināmas arī uz krieviski runājošajiem iedzīvotājiem, kuri dzīvo citās Latvijas pašvaldībās.

Tādēļ šeit publicētā **pētījuma "Vai Latvijas krieviski runājošo iedzīvotāju pilsoniskā apātija ir mīts vai realitāte?" mērķis** ir turpināt pētniecību tam, lai dziļāk izprastu un piedāvātu risinājumus Latvijas iedzīvotāju, sevišķi ģimenēs krieviski runājošo iedzīvotāju, pilsoniskās apātijas iemesliem.

Šī pētījuma ietvaros Pļavnieku un Bolderājas fokusgrupu atziņas tiek papildinātas ar ieskatu Daugavpils, Rēzeknes un Liepājas iedzīvotāju pilsoniskās aktivitātes izpausmēs, kā arī analīzi par cēloņiem pilsoniskajai apātijai - neticībai tam, ka iedzīvotāji var ietekmēt savas pašvaldības, valdības vai Saeimas pieņemtus lēmumus. Īpaša uzmanība tika pievērsta Latvijas krieviski runājošajiem iedzīvotājiem. Iemesls – šī Latvijas iedzīvotāju daļa neuzticas Latvijas institūcijām,

maz tic savām iespējām ietekmēt to pieņemtos lēmumus, kā arī reti iesaistās pilsoniskajās aktivitātēs¹.

Pētījuma ietvaros tika veikta arī Latvijas nevalstisko organizāciju (NVO) vadītāju aptauja, lai saprastu, cik lielā mērā dažādas Latvijas sabiedrības grupas (piemēram, mazākumtautības, ārzemnieki, reģionu iedzīvotāji) ir pārstāvētas šajās organizācijās un/vai apmeklē to organizētos pasākumus. Arī šīs aptaujas centrā bija jautājumi tieši par krieviski runājošajiem iedzīvotājiem.

Pētījums izstrādāts ar British Council pārstāvniecības Latvijā atbalstu. 2022.gadā veiktās fokusgrupas Bolderājā un Pļavniekos tika organizētas Sabiedrības integrācijas fonda atbalstītā projekta "Pilsoniskās apātijas pārvarēšana mazākumtautībām Rīgā" ietvaros, kas finansēts no Latvijas valsts budžeta programmas "Mazākumtautību un sabiedrības saliedētības programma".

Metodoloģija

Pētījums balstās uz astoņām fokusgrupām, kur trīs tika organizētas 2022.gada oktobra beigās un vēl piecas tika organizētas 2023.gada martā.

Tabula Nr.1. Fokusgrupu saraksts

Nr.	Norises laiks	Dalībnieku skaits	Fokusgrupas valoda	Pašvaldība/apkaime	Atbalstītājs
1	2022.gada oktobris	8	Latviešu	Bolderāja un Pļavnieki (Rīga)	SIF
2	2022.gada oktobris	10	Krievu	Bolderāja un Pļavnieki (Rīga)	SIF
3	2022.gada oktobris	10	Krievu	Bolderāja un Pļavnieki (Rīga)	SIF
4	2023.gada marts	8	Latviešu	Rēzekne un Daugavpils	British Council
5	2023.gada marts	7	Krievu	Rēzekne un Daugavpils	British Council
6	2023.gada marts	8	Krievu	Rēzekne un Daugavpils	British Council
7	2023.gada marts	9	Latviešu	Liepāja	British Council
8	2023.gada marts	8	Krievu	Liepāja	British Council

¹ Piemēram, šeit apskatāmi sabiedriskās domas rezultāti, kas to apliecina:

<https://providus.lv/raksti/diskusija-ka-uzrunat-aizvainotos-saliedetibas-politikai-neaizsniedzamas-sabiedribas-grupas/>

Fokusgrupu dalībnieku atlasi veica socioloģisko pētījumu forma SKDS tā, lai katras apkaimes vai pašvaldības atlasīto iedzīvotāju kopums pēc savas ģimenes valodas, vecuma un dzimuma būtu pēc iespējas atbilstošs attiecīgās pašvaldības vai apkaimes kopējam iedzīvotāju sastāvam.

Fokusgrupas tika organizēti attālināti, caur platformu ZOOM. Pašvaldību izvēli noteica šādi apsvērumi:

- Pļavniekos un Bolderāja ir īpaši liels krieviski runājošo iedzīvotāju īpatsvars. Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes aprēķiniem, 2022.gada sākumā 29% no Bolderājas iedzīvotājiem bija latvieši, Pļavniekos - 31% .
- Papildus fokusgrupas tika organizētas citās pilsētās ar lielu mazākumtautību īpatsvaru. Daugavpilī tikai 21% no visiem iedzīvotājiem 2022.gada sākumā bija latvieši, Rēzeknē – 48%, Liepājā – 60%².

Piecas fokusgrupas tika organizētas krievu valodā pamatā ar cilvēkiem, kuru ģimenes valoda ir krievu. Trīs fokusgrupas tika organizētas latviski pamatā ar cilvēkiem, kuru ģimenes valoda ir latviešu – šādas fokusgrupas bija nepieciešamas tam, lai kontekstualizētu atziņas no krieviski runājošo dalībnieku tēzēm, proti, saprastu, cik lielā mērā Latvijas krieviski runājošo iedzīvotāju pilsoniskuma pieredze un iespējas ir līdzīgas vai atšķirīgas salīdzinājumā ar latviešiem.

Katrā no piecām 2023.gadā organizētajām fokusgrupām dalībniekiem tika uzdoti jautājumi par publisku pasākumu apmeklējumu pēdējo trīs gadu laikā, ticību savām spējām ietekmēt lēmumus pašvaldības līmenī, ticību savām spējām ietekmēt lēmumus valsts līmenī, pieredzi ar platformu Manabalss.lv, dalību nevalstiskajās organizācijās (NVO). Daugavpils/Rēzeknes latviešu valodas fokusgrupas dalībniekiem, kā arī Jelgavas fokusgrupu dalībniekiem kā pēdējais jautājums tika uzdots jautājums par etniskās spriedzes izjūtu savā pašvaldībā. Daugavpils/Rēzeknes krievu valodā notikušo fokusgrupu dalībniekiem kā pēdējais jautājums tika uzdots jautājums par to, vai ir kādi sabiedrībā jūtīgi jautājumi, par kuriem viņi izvairās runāt.

Pētījuma ietvaros tika sagatavota un dažādu NVO vadītājiem izplatīta anketa par dažādu sabiedrības grupu pārstāvniecību viņu organizācijās (kā biedriem, darbiniekiem, pieteikumiem vakancēm), kā arī pasākumos. Šī anketa tika izplatīta Latvijas Pilsoniskās Alianses biedru organizācijām, kā arī citām Latvijas organizācijām, kuras strādā arī ar pilsoniskās sabiedrības attīstības jautājumiem. Kopā tika saņemtas 42 aizpildītas anketas.

Šī pētījuma primārā mērķauditorija ir valsts amatpersonas, kuri strādā ar sabiedrības saliedēšanas un pilsoniskās sabiedrības attīstīšanas jautājumiem. Tāpat mērķauditorija ir arī šīs jomas eksperti un NVO.

Pētījuma pamatautore ir Providus vadošā pētniece Iveta Kažoka, palīdzot arī šādām Providus kolēģēm: Dārta Pelse, Sintija Tarasova-Dubkeviča, Agnese Frīdenberga.

² Centrālās statistikas pārvaldes dati. Tabula: RIG040. Iedzīvotāju skaits pēc tautības reģionos, novados, pilsētās, pagastos (atbilstoši robežām 2023. gada sākumā), apkaimēs un blīvi apdzīvotās teritorijās (eksperimentālā statistika) 2000 - 2022

Informācija par publiskajiem pasākumiem

Visās piecās šī pētījuma aptvertajās ģeogrāfiskajās teritorijās dalībnieki, **neatkarīgi no viņu ģimenes valodas, piesauca vienus un tos pašus pasākumus**, kurus viņi ir apmeklējuši pēdējo trīs gadu laikā savā pašvaldībā vai apkaimē. Gandrīz visi fokusgrupu dalībnieki bija apmeklējuši kādu pasākumu, daudzi bija apmeklējuši vairākus. Tātad, šiem publiskajiem pasākumiem varētu būt integrējoša jēga. Būtiskākās šādu pasākumu kategorijas: 1) Valsts mēroga svētki (Jaunā gada sagaidīšana, Līgo, Meteņdiena, Miķeļdiena); 2) Pilsētas, novada vai apkaimes svētki; 3) Kultūras pasākumi (sevišķi bieži - Muzeju nakts); 4) Tirdziņi un gada tirgi; 5) Sporta pasākumi. Neviens no šiem pasākumiem gan nav tāds, kur pasākuma dalībnieki daudz komunicētu ar savstarpēji nepazīstamiem cilvēkiem.

Būtiskākā atšķirība starp fokusgrupu dalībnieku atbildēm atkarībā no to norises valodas: tikai latviešu valodās notikušajās fokusgrupām tika pieminēti pasākumi atbalstam Ukrainai.

Informācijas iegūšana par pasākumiem

Visu astoņu fokusgrupu dalībnieki kā biežāko informācijas avotu informācijas iegūšanai par šiem pasākumiem nosauca **sociālo tīklu Facebook**, kur viņi ir parakstījušies uz savas pašvaldības vai apkaimes jaunumiem, vietējiem plašsaziņas līdzekļiem, kultūras iestādēm, interešu grupām vai arī seko vietējiem politiķiem. Citi sociālie tīkli ir aktuāli vairāk krieviski runājošajiem Daugavpils iedzīvotājiem, kur divi fokusgrupu dalībnieki pieminēja ērtu un informatīvu sociālā tīkla Telegram grupu.

Svarīga nozīme visās pētījuma aptvertajās pilsētās un apkaimēs ir **afišām, ielas reklāmām**. Tāpat, sevišķi Bolderājā, nozīme ir tā sauktajam "**sarafāna radio**", kad cilvēki savstarpēji dalās ar informāciju par pasākumiem (vai nu klātienēs sarunās – biežāk pieminētas Rēzeknē un Daugavpilī – vai caur WhatsApp). Viegļāk informāciju iegūt ir cilvēkiem, kuri **strādā skolās vai kultūras iestādēs**, kā arī tiem, kuriem ir skolas vecuma bērni - tas tādēļ, ka informācija par dažādiem pasākumiem tiek turp sūtīta.

Rēzeknes un Liepājas latviski runājošiem iedzīvotājiem nozīmīgs informācijas avots ir **bez maksas izplatītais pašvaldības izdevums**. Daugavpilī salīdzinoši daudz cilvēku - gan krieviski, gan latviski runājošie - piesauca **vietējos interneta ziņu portālus** (gorod.lv, Chayka, grani.lv). Par šo avotu uzticamību gan viedokļi atšķirās. Arī daži Rēzeknes un Liepājas latviski runājošie iedzīvotāji piesauca **vietējos plašsaziņas līdzekļus** (piemēram, "Latgales radio", "Kurzemes Vārds", Liepajniekiem.lv). Divi Liepājas iedzīvotāji (gan no latviešu valodas, gan no krievu valodas fokusgrupas) pieminēja, ka informāciju par notikumiem uzzina arī no **pilsētas aplikācijas**.

Bolderājas un Pļavnieku iedzīvotāji par notikumiem savā apkaimē mēdz uzzināt **no nacionālā mēroga plašsaziņas līdzekļiem** - sevišķi DELFI, bet arī LTV1, kā arī citiem medijiem.

Lielākoties informāciju iedzīvotāji patērē savā dzimtajā valodā, taču ir vairākas interesantas tendences: 1) daži **krieviski runājošie jaunāko paaudžu** pārstāvji no Pļavniekiem un Bolderājas pieminēja, ka **labprātāk izmanto nacionālo ziņu portāla latviešu valodas versijas**, jo tur ir vairāk informācijas; 2) Daži Daugavpils latviski runājošie iedzīvotāji pieminēja, ka pat **nemana, kurā valodā patērē informāciju**; 3) Vairāki dalībnieki pieminēja to, ka sociālie tīkli ir ērti ar automatiskajām tulkošanas iespējām, **kas vienas diskusijas ietvaros ļauj sazināties gan latviski, gan krieviski**. Šāds saziņas stils ir īpaši izplatīts Bolderājas un Pļavnieku iedzīvotājiem, apmainoties ar informāciju par apkāmes jaunumiem.

Ticība spējām ietekmēt lēmumus pašvaldībā

Fokusgrupas liecina, ka Latvijas krieviski runājošie un latviski runājošie iedzīvotāji, kuri dzīvo vienā pašvaldībā (vai vienā Rīgas apkaimē), līdzīgi vērtē savas ietekmes iespējas uz attiecīgās pašvaldības lēmumiem.

Piemēram, **Daugavpils** iedzīvotāji maz tic savām iespējām ietekmēt pašvaldības lēmumus neatkarīgi no tā, kādā valodā viņi sarunājas savā ģimenē - šīs pašvaldības iedzīvotājiem raksturīga sevišķi dziļa apātija un cinisms gan par valsts, gan par pašvaldības atsaucīgumu iedzīvotāju vēlmēm. Tāpat zema ticība savai ietekmei pašvaldībā ir raksturīga **Rīgas Pļavnieku un Bolderājas apkaimju** iedzīvotājiem. Šo apkaimju iedzīvotāji savu neuzticēšanos pamatā skaidro ar sliktu personisko pieredzi vai arī to, ka lēmumu ietekmēšana paņemtu pārāk daudz viņu laika.

Salīdzinoši biežāk pozitīvus ietekmes piemērus uz pašvaldību pieminēja **rēzeknieši**, vienlaikus gan uzsverot, ka šie ietekmes piemēri attiecas uz sadzīviskām, komunālām lietām, bet viņi vēlētos ietekmi arī plašākos jautājumos. Turpretī **Liepājā** gan latviski, gan krieviski runājošie iedzīvotāji caurmērā tic tam, ka Liepājas pašvaldība viņos ieklausās.

Tabula Nr. 2. Tipiskākie iemesli tam, kādēļ cilvēki tic, ka spētu ietekmēt pašvaldības lēmumus

Iemesls	Fokusgrupu citāti
Pozitīva pieredze (sava vai citu cilvēku)	<p>"Ja izveidojas cilvēku grupiņa, tad var panākt diezgan daudz. Piemēram, pirmo jauno luksoforu, ko ieviesa Bolderājā, panāca iedzīvotāji pēc nelaimes gadījuma." <i>(fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Es drīzāk ticu, ka varu ietekmēt. Man tuvi draugi ir aktīvāki par mani. Draugs no Ziepniekkalna uzstājīgi centās tikt pie ceļa zīmes, pats spēja caur iesniegumiem to panākt. Otrs draugs no Baložiem cenšas panākt pagriezieni uz vienas ielas. Šādos jautājumos domāju, ka var ietekmēt, bet jābūt aktīviem. Bieži tā ir komunikācijas problēma. Bieži sastopu tādus cilvēkus, kas daudz žēlojas internetā, bet pazvanīt nespēj. Piemēram, Pļavniekos divus gadus bija milzīga bedre, kaimiņi daudz sūdzējās. Bet tad Delfos ieraudzīju rakstu ar telefonu, kam zvanīt. Es, braucot uz darbu atkal iebraucu bedrē un uzreiz zvanīju uz to telefonu. Kad atbraucu mājās, bedre jau bija aizlāpīta! Man tas bija šoks. Domāju, ka var kaut ko mainīt, bet jābūt aktīvam." <i>(Fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Dažus mēnešus pirms vēlēšanām labi sanāk risināt problēmas!" <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Man šķiet, ka jāmēģina. Vienatnē neviens neko nevar izdarīt, bet ja savāksimies vairāk, tad var izdoties. Es mēģināju, paņēmu kaimiņieni, viņa vēl vienu kaimiņieni. Mērķis bija panākt ērtāku autobusa pieturu, jo esmu invalīde, pārvietojos ar speciālu ierīci. Brauca te deputāts Mirskis, dalīja maskas. Es teicu viņam - nevajag man maskas, izdriet priekš mums kaut</p>

	<p>ko, tad es par jums nobalsošu. Saņēmu apsolījumu. Tad gāju pie cita deputāta no mūsu rajona, arī bezjēdzīgi. Tad man apnika! Mani nogādāja pilsētas domē tādā paskatā, kādā esmu, apsēžos priekštelpā un saku - dariet ar mani, kā vēlaties. Un ko jūs domājat? Tagad mums pietura ir ideāla! Es nezinu, vai tā ir mana ietekme vai vienkārši bija pienācis laiks mainīt pieturu. Es tikai viņiem teicu: 'Aizvediet mani mājās, jo es pati nevaru!' Es to ne tikai sev izdarīju, mūsu mājā vien ir pieci cilvēki. Arī mans dēls organizē dažādus auto pasākumus, cilvēki tur saliedējas." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Esmu Facebook grupā Naš Rēzekne. No rīta bija pilna ar sniegu iela, cilvēki tur lika bildes. Un ko jūs domājat? Pēc divām stundām iela mums bija ideāla!" <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Svarīgs ir laiks. Vislabākais - pirms vēlēšanām, kad mērs brauca. Es esmu no Rēzeknes - to, ko prasīju, to viņš izdarīja." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Pusotru vai divus gadus laikā būtu noraidoši atbalstīts, bet šobrīd manai darbavietai ir laba sadarbība ar pašvaldību, tiekam uzklauti. Es darbojos biedrībā, kas palīdz cilvēkiem ar invaliditāti. Es jūtu, ka piedalos lēmumu pieņemšanas procesā" <i>(fokusgrupa Nr.7. Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Atceros, ka bija aptauja, vai grib kazino. Vairākums nobalsoja, ka nē un kazino neuzradās. Man šķiet, ka šādas aptaujas ir ļoti labas. Tādas lietas var ļoti ietekmēt." <i>(fokusgrupa Nr.7. Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Ir bērnodārzi pie skolām, kur agrāk nebija gājēju pārejas vai ceļazīmes. Pateicoties vecāku iniciatīvai, tas tika mainīts." <i>(fokusgrupa Nr.7. Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Noteikti var panākt, ka bedres aizlāpa. Nākamajā rītā jau vairs bedru nav" <i>(fokusgrupa Nr.8. Liepāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Man ir pieredze, dzīvojot Ventspilī un Liepājā. Ventspilī viss no viena cilvēka atkarīgs. Neļāva izveidot biznesu, bet Liepājā pašvaldība palīdzēja." <i>(fokusgrupa Nr.8. Liepāja, krievu valodā)</i></p>
<p>Pašvaldība pierādījusi, ka klausās iedzīvotājos</p>	<p>"Individuāli ietekmēt nevarētu. Bet caur vēlēšanām ... Rēzeknes pašvaldība tomēr reagē uz iedzīvotāju vajadzībām, tās netiek atstātas pavisam novārtā." <i>(fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</i></p> <p>"Mums ir publiskās aptaujas par dažādām tēmām - kaut ko varam ietekmēt. Kā sauksim ielu, kur būs bērnodārzs. Piesekoju Liepājas lapai, tur redzu aptaujas un citas lietas, kuras plānojas." <i>(fokusgrupa Nr.7. Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Pilsētas dome ļoti nāk pretī. Īpašs cilvēks atbildīgs par darbu ar pašvaldību." <i>(fokusgrupa Nr.8. Liepāja, krievu valodā)</i></p>
<p>Vispārēja ticība savas balss nozīmei</p>	<p>"Daudzi dzīvo paneļa mājās, visi ar tām nav apmierināti. Bet ja vismaz daļa no kaimiņiem savāksies apspriedei, tad var pieņemt lēmumu par remontu. Maziem solīšiem kaut ko pamainīt. Ja ne globāli, tad vismaz savā mājā. Ar pasivitāti neko nevar panākt." <i>(fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki/Bolderāja, krievu valodā)</i></p>

	<p>"Nevaru teikt, ka esmu ļoti aktīva, bet ja ir kāds jautājums, ko vajag ietekmēt, tad cilvēki kopā to var paveikt. Tas ir abstrakts novērojums, man nav konkrēta piemēra." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</p> <p>"Man šķiet, ka var ietekmēt, bet pašai savas pieredzes nav. Dažādas aptaujas notiek, bet cilvēki netic, ka jēga. Rēzekne.lv, piemēram, ir šādas aptaujas." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Es sākumā gribēju teikt "drīzāk nē" [nevaru ietekmēt], bet tad sapratu, ka neesmu mēģinājusi. Var jau būt, ka varētu. Šobrīd aktuāls jautājums par sabiedriskajām tualetēm, man tuvu jūrai arī tas ir aktuāli." (fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</p> <p>"Ja grib un cenšas, tad var ietekmēt!" (fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</p>
--	--

Fokusgrupās bieži novērota tendence: dalībnieki nošķir starp jautājumiem, kur, viņuprāt, viņiem ir ietekme un tiem jautājumiem, kur ietekmes nav. Parasti viņi arī piemetina, ka otrie jautājumi (kur ietekmes nav) ir svarīgāki, tādēļ nosaka viņu kā iedzīvotāju kopējo vērtējumu. Lūk, raksturīgi citāti:

- **"Par sīkām lietām var ietekmēt, bet lielās [šaubos]** - mums Bolderājā ir tikai viens tilts, tik daudz par to ir runāts. Ir pat vieta, kur to uzbūvēt. Bet lai cik būtu iesniegumu, cik daudz netiktu runāts, ka vajag rajonam vismaz divi tilti, ja nu kaut kas ar vienu notiek, tā arī viss palicis runu līmenī." (Fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā)
- **"Par ceļu bedrēm - jā, tas strādā.** Es praktiski dzīvoju auto, bieži zvanu uz telefonu [kas ļauj tās aizlāpīt]. **Bet globāli ... nu neticu, ka varu ietekmēt!** Mums valstī viss iet savā gaitā tā, kā izlemts kaut kur augšā. Tātad, bedres var ietekmēt, bet globālākas lietas nevar." (Fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)
- "Ilgi svārstījos, kā atbildēt. **Globālos jautājumos cilvēki neko nevar mainīt. [Interneta] māmiņu forumos ir savādāk** - par katru mazāko ķibeli, piemēram, ielas bedri, dalībnieks notago domes priekšsēdētāju un ar to uzskata, ka problēmu atrisināja, ka sekos rīcība. Un dažkārt, ja liela šūmēšanās, tiešām arī atrisina! Taču lielos jautājumos, piemēram, kuri ietekmē budžetu, tur es ļoti šaubos, jābūt varbūt labam lobistam, spēcīgām apvienībām? Viens kā iedzīvotājs nevar ietekmēt." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)
- "Es redzēju Rēzeknē Facebook grupu, kur var ziņot par bedrēm. Tāpat avīzē katru nedēļu viņi atskaitās, kas tālāk noticis. Bet parasti tās ir bedres, sniegs, komunālās problēmas. **Bet ja kaut kas globāls, tad ļoti grūti ...**" (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)
- **"Pa sīkumiem var ietekmēt, bet lielos jautājumos neko nevaram** - it sevišķi, ja pieņemti valsts līmeņa lēmumi. Tāpat ļoti daudz tad jāieguldās, jābūt tehniskām zināšanām, jāvelta daudz laiks, piemēram, ja gribi parku. Vajadzīgi savi resursi." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)
- "Ar Bartaševicu [Rēzeknes mēru] var tikties ZOOMā, pieteikties tikšanos. **Bet tie visi ir sīkumi, ko tur var ietekmēt.** Vai arī, teiksim, izvēlēties starp dažāda veida pieminekļiem,

bet pamatlēmums jau ir pieņemts. Man interesē globālākas problēmas." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

- "Būvvalde ir ļoti pretīmnākoša. **Stratēģisko plānošanu gan varbūt nevar ietekmēt, ar speciālo ekonomisko zonu arī ir, kā ir** - par putekļiem un tā ... Vai nu ekonomika aug vai cilvēku veselība - te pilsēta nav izvēlējusies humānāko veidu." (fokusgrupa Nr.7. Liepāja, latviešu valodā)
- "Ja savācas cilvēku grupiņa, tad **var ietekmēt. Bet ne par ļoti būtiskām lietām**" (fokusgrupa Nr.8. Liepāja, krievu valodā)

Tabula Nr. 3. Tipiskākie iemesli tam, kādēļ cilvēki netic, ka spētu ietekmēt pašvaldības lēmumus

Iemesls	Fokusgrupu citāti
<p>Līdzdalība prasa daudz laika un ir nevajadzīgi sarežģīta</p>	<p>"Mums ir viens pagrieziens, kur visi pārkāpj noteikumus, vajag uzlikt radaru. Valsts budžets papildinātos, sevišķi vasaras sezonā, pateicoties braucējiem uz jūru no Imantas un Iļģuciemu. Ko man atbildēja: 'Ceļu satiksmes dalībniekiem ir jāievēro ceļu satiksmes noteikumi'. Vēstules tur sūtu jau 3 gadus. Prasās uzlikt tikai vienu vienīgu fotoradaru un sākt sūtīt soda kvītis. Turpināšu rakstīt, jo tur dzīvoju, tas apdraud manu drošību." (fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā)</p> <p>"Es drīzāk neticu, ka varu ietekmēt lēmumus Rīgā. Man nav īpaša pieredze Rīgā, bet es esmu saskārusies ar sociālajiem dienestiem. Sajūta, ka ļoti jācīnās. Tas prasa daudz resursus un tad beigās palikt vienam un cīnīties ... vai tiešām to vajag...?" (fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā)</p> <p>"'Rīgas Namu Pārvaldnieks' apkalpo Bolderājas mājas. Ar viņiem nav iespējams komunicēt. Mums bija vajadzīga zeme, jo zaļajā zonā tās vienkārši vairs nebija. To pasūtījām aprīļa vidū - jau pēc trim četriem iesniegumiem! Vajadzēja vēl vairākus iesniegumus, sarunām ar priekšnieku, atnākšanu pie viņa uz kabinetu - visa tā papīru kaudze un jezga! - viņi mums atveda nelaimīgus 3 kubus, kuri tālu nebija 3 kubi, bet, par laimi, vismaz kaut ko atveda. Šobrīd [fokusgrupa notika oktobrī] ne tuvu nav aprīlis. Tas viss prasa ļoti daudz izmaksu, spēka, enerģiju, nervu - ne katram cilvēkam ir tāds resurss. Tas viss ir bēdīgi. Bet par sīkumiem es ticu, ka grūti, bet var ietekmēt. Par globālām lietām nevar." (fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"Es atbildēju drīzāk nē [ka nevar ietekmēt lēmumus pašvaldībās], jo, man ir pieredze piedalīties sabiedriskās konsultācijās: vairākas reizes ierosināju par transportu, bet tas ir sarežģīti. Pirmkārt, jābūt tehniskajām zināšanām - jāatrod saite, tad caur to jāaiziet uz mājaslapu, kaut ko izprintēt, aizsūtīt. Pensionārs to neizdarīs. Otrā lieta - iet uz Daugavpils Domi, kaut ko</p>

	<p>aizpildīt, varbūt kāds to izlasīs. Cilvēku masām šis ir sarežģīti." <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Ļoti daudz tad jāieguldās, jābūt tehniskām zināšanām, jāvelta daudz laiks, piemēram, ja gribi parku. Vajadzīgi savi resursi." <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Sabiedriskā doma ir otrajā plānā. Par sīkākiem jautājumiem - piemēram, publiskā apspriešana, - tad var izteikties, un man vienam paziņam šādi sanāca ietekmēt. Nezinu gan, kā citiem sanāk. Mans paziņa galu galā bija "viens no viņiem", gāja uz vēlēšanām, strādā Domē. Citiem trūktu šādas prasmes. Ko palasīt? Kā uzrakstīt? Kur atrast informāciju? Kur atrast kaut kādus noteikumus? Šāda informācija parastam cilvēkam var pietrūkt." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Man pie daudzdzīvokļu mājas ir ļoti augsts koks, vēl 3 gadus cīnījos, lai apzāgē zarus, kas man sitās logos. Trīs gadus, līdz panācu savu!" <i>(fokusgrupa Nr.7. Liepāja, latviešu valodā)</i></p>
<p>Slikta iepriekšējā pieredze</p>	<p>"Es redzēju informāciju par līdzdalības budžeta konkursu Delfos, bet tā kā tā bija darba diena, tad uzreiz noreagēju. Pēc tam aizmirsu. Varbūt noreagēju arī tādēļ, ka pirms vēlēšanām pie mums nāca uz māju jauni ļaudis no "Saskaņas" ar aptauju par to, ko jūs vēlētos šajā pļavā - bērnu laukumu, autostāvvietu, vēl kaut ko? Mēs draudzīgi ar visu māju balsojām, bet pēc vēlēšanām nekas tā arī nenotika. Sākums, bet palika nosēdums." <i>(fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Man arī tā bija. Mums blakus ir ļoti slikts trošuārs. Atbrauca Ušakovs ar kolēģiem, es viņiem pajautāju, kad būs sataisīts - viņš teica, ka viss tiks izdarīts. Un neizdarīja! Bet es piedalītos, ja man atnāktu informācija par līdzdalības budžeta konkursu." <i>(fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Nav labu piemēru, kad kādam izdevies caur apspriedēm kaut ko ietekmēt. Ir piemēri caur paziņanos - piemēram, pazīsti mēra vietnieku, tad ej pie viņa, lai ietekmē. Tāda ir realitāte." <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Daugavpilī Mirskis tik daudz solīja ... bet pēc vēlēšanām ļoti ātri pazuda! Uzticēties nedrīkst." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Par skolu apvienošanas mēģinājām protestēt - nekādu rezultātu." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Vācām parakstus, nekas nesanāca, skolas ēka tagad tukša" <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Piemērs par ostu - putekļi, smakas. Aktīvistu cīnās, rezultātu nav. Domāju, ka arī man neizdotos. Ļoti apsveru, vai vispār vērts." <i>(fokusgrupa Nr.7. Liepāja, latviešu valodā)</i></p>

Divi skaidrojumi savai neticībai spējai ietekmēt lēmumus pašvaldībā ir īpaši raksturīgi Daugavpils krieviski runājošajiem iedzīvotājiem.

Tabula Nr. 4. Daugavpils krieviski runājošajiem iedzīvotājiem biežāk raksturīgie skaidrojumi neticībai savām spējām ietekmēt lēmumus savā pašvaldībā

Skaidrojums	Fokusgrupu citāti
<p>Pašvaldība nekontrolē lēmumus, kuri iedzīvotājiem ir īpaši svarīgi</p>	<p>"Var mēģināt caur presi ietekmēt, piemēram, kaut ko labu izdarīt priekš sunīšiem. Bet ja runa par cilvēkiem, kuri paņēmuši Krievijas pilsonību, un tagad gandrīz ar slotu tiek dzīti ārā ... tas ir ļoti slikti, ietekmē cilvēku attieksmes. Mūsu pašvaldība jau arī neko nevar. Lūk, mūsējais tur kaut ko paklaigāja, bet šā vai tā pieminekļus novāca. Nav lielas atšķirības starp nacionālo un vietējo līmeni." <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Nav iekšējo resursu cīnīties. Cilvēki vienkārši brauc prom, tie kuri spēj, vecīši paliek. Fabriku nav. Ja grib kaut ko darīt, Rīga koriģē un nokauj idejas. Tie paši pieminekļi - atbrauca un nojauca [...] Pilnīgi neuzticos pārvaldei. Vietējie kaut ko vēl cenšas, bet valsts līmeni labāk uz darba nometni vai citu planētu aizsūtīt" <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Uzskatu, ka noteikti nevaru ietekmēt tādēļ, ka valsts līmenis visu pašvaldībai nodiktē. To īpaši varēja redzēt pēdējā laika notikumos. " <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p>
<p>Vispārēja vilšanās pašvaldības darbā, politiķos, ciniska attieksme</p>	<p>"Balsojam par vieniem, pie varas nāk citi. Tāpat arī birokrātija pārmērīga. Mūsu sistēma un bezatbildība ... cilvēki no tā noguruši. Cilvēki balso par to, lai nenāk pie varas pats sliktākais, nevis par to, lai nāk pie varas pats labākais." <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Mums politika ir profesija, cilvēki vienkārši nāk pelnīt naudu nevis kalpot tautai." <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Var nepārtraukti mēģināt kaut ko ietekmēt, bet nekas tālāk nenotiks. Par benzīna uzpildes staciju cilvēku vēlme kaut ko mainīt sakrita ar Domes ieceri. Ja nesakristu, jums nepievērsīs nekādu uzmanību. Šeit vienkārši mērs negribēja celt šo uzpildes staciju, jo aiz tās nebija nekādu interešu." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Mums vienkārši deva iespēju izteikties [lai gan viss bija izlemts]. Bet pats tu vari rakstīt, cik vēlies, bet rezultāta nebūs. [...] Pašvaldība saprot, kāds būs sabiedrības viedoklis un izejot no tā lemj, vajag konsultācijas vai nevajag." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p>

Krieviski runājošie iedzīvotāji Bolderājā un Daugavpilī vairākkārt pieminēja, ka parasti par viņiem pašvaldība vai mērs interesējas tikai pirms vēlēšanām. Arī fokusgrupu dalībnieku piedāvātie risinājumi tam, lai cilvēki vairāk noticētu savai ietekmei uz pašvaldību lēmumiem, lielākoties bija saistīti ar vēlmi biežāk satikt amatpersonas, sevišķi tajos gados, kad nav vēlēšanu:

- "**Vairāk vajadzētu ieklausīties tieši apkaimju iedzīvotāju problēmās**, tad arī būtu pozitīvāks vērtējums. Ir problēmas, kas ļoti satrauc tieši konkrēto apkaimi - noteikti ar minimāliem līdzekļiem var ko atrisināt, kas nesīs prieku vai lielāku drošību. Piemēram, viena studente veica pētījumu, kur Bolderājas grupā jautāja, kā apkaimē trūkst. Kaut ko līdzīgu varētu veidot arī par problēmām." *(fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā).*
- "Man ļoti **svarīga ir klātienēs saruna**. Pirms vēlēšanām brauca mērs, runājām. Tas man ir svarīgi - redzēt, kā cilvēks runā ar citiem. Gribētos šo biežāk." *(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)*
- "Vajadzētu **sarunas kvartālos arī starp vēlēšanām**. Lai runā pa taisno ar cilvēkiem." *(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)*
- "Agrāk dzīvoju Jēkabpilī - mērs vienkārši izgāja ielās un jautāja cilvēkiem, kādas viņiem problēmas. Tas palīdzēja viņam labāk tās saprast. **Būtu labi, ja arī Daugavpilī mērs braukātu pa rajoniem**, mēs viņu ar tēju uz cienātu. Uzcienātu arī, ja Kariņš atbrauktu." *(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā).*

Ticība spējām ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus

No pētījumā aptvertajām piecām teritorijām savam spējām ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus tic tikai latviski runājošo Bolderājas un Pļavnieku iedzīvotāji vairākums. Šo pašu apkaimju krieviski runājošie iedzīvotāji tam nepiekrīt.

Rēzeknes un Daugavpils iedzīvotāji neuzskata, ka spētu ietekmēt valsts līmeņa lēmumus – neatkarīgi no šo iedzīvotāju sarunu valodas. Arī Liepājā savām spējām netic ne latvieši, ne krievi, taču iemesls tam nav tik daudz vispārēja vilšanās (kā tas ir Rēzeknē vai Daugavpilī), bet gan nespēja identificēt konkrētas ietekmēšanas metodes, kā arī sajūta, ka Rīgā neviens neklausīsies. Interesanti, ka, atšķirībā no citu pētījumā aptvertu pilsētu iedzīvotājiem, Liepājas iedzīvotāji savu nespēju ietekmēt valsts līmeņa lēmumus kontrastēja ar plašākām iespējām ietekmēt lēmumus savā pilsētā.

Ticība savām spējām ietekmēt valsts līmeņa lēmumus, tāpat, šajā pētījumā aptvertajās teritorijās ir reta. Tajos brīžos, kad pētījuma dalībnieki tomēr šajā sakarā pauda optimismu, tam pamatā bija trīs faktori: 1) pozitīva pieredze (personiskā vai kaut kur dzirdēta); 2) sajūta, ka, piepildoties noteiktiem priekšnoteikumiem, var izdoties; 3) novērojumi par ērtām līdzdalības metodēm. Pamatā gan šie optimistiskie novērojumi mijās ar kopējo vērtējumu, ka ietekmes ir ļoti maz.

Tabula Nr. 5. Pamatojums ticībai savām spējām ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus.

Pamatojums	Fokusgrupu citāti
Ietekmes veiksmes stāsti	"Es droši zinu, ka viena petīcija, ko atbalstīju, tika īstenota - tas bija par krūts vēža apsekojumiem sievietēm." <i>(fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i> "Es centīšos aizstāvēt savu viedokli pat tad, ja ir tikai viena iespēja no 100, ka izdosies. Man arī ir pozitīva pieredze! Agrāk man šķita, ka nevajag balsot, viss tas ir murgi, bet kad nācās saskarties ar svarīgiem jautājumiem, tad kolektīvie iesniegumi labi strādāja. Svarīgi bija, ka tie bija vairāki cilvēki. Es centīšos vienmēr!" <i>(fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i> "Manabals ir visos medijos - piemēram, DELFI. Arī Facebook. Es bieži tur eju, izvēlos iniciatīvas. Man patīk tas, ka viņi strādā par ziedojumiem un ka tur publicētās iniciatīvas ir veiksmīgas . Tu jūti, ka vismaz Saeimā šo jautājumu sāks skatīt." <i>(fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i> " Jārunā par pozitīviem piemēriem , lai cilvēki noticētu, ka viņu balsij ir nozīme! Piemēram, vairāk jāpopularizē līdzdalības budžeta projektu konkursa rezultāti." <i>(fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i>
Sajūta, ka, piepildoties noteiktiem	"Man šķiet, ka ar maziem solīšiem var kaut ko panākt . Viens cilvēks neko nevar, bet ja savāks vairākus, tad jau būs citādi. Mēs esam

<p>priekšnoteikumiem, var izdoties lēmumu ietekmēt</p>	<p>pārāk zemās domās par sevi." (fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"Jācenšas kaut ko darīt, lai ietekmētu. Es balsoju par Progresīvajiem, viņi netika valdībā, bet varbūt kaut ko ietekmēs." (fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"Daudzi dzīvo paneļa mājās, visi ar tām nav apmierināti. Bet ja vismaz daļa no kaimiņiem savāksies apspriedei, tad var pieņemt lēmumu par remontu. Maziem solīšiem kaut ko pamainīt. Ja ne globāli, tad vismaz savā mājā. Ar pasivitāti neko nevar panākt." (fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"Esmu skolotāja. Streiki šo to palīdz. Varbūt kaut ko nedaudz var ietekmēt." (fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Es šaubījos starp drīzāk jā un drīzāk nē. Globāli runājot ietekmētāju no Latgales ir maz. Bet no Rēzeknes un Rēzeknes novada ir tie cilvēki Saeimā, nav tik slikti, kā agrāk." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</p> <p>"Vajadzīgas kaut kādas kopīgas idejas. Cilvēki apvienojas. Līderis, kas stiep līdz tautu. Tad kaut kas sanāk." (fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p>
<p>Novērojumi par ērtiem līdzdalības instrumentiem</p>	<p>"Domāju, ka tā [portāls Manabalss.lv] ir labā iniciatīva. Bieži piedalos. 70% sīki jautājumi, bet ir arī jautājumi, kurus vajag celt. Gribētu redzēt šādas lapas katrā pašvaldībā. Praktiski vienīgais instruments, kas ļauj kaut ko ietekmēt - vajag vairāk popularizēt." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Mājaslapa Manabalss.lv ļoti palīdz. Liek mūsu Saeimai kustēties. Uzskatu, ka ļoti laba mājaslapa. Man prieks, ka dzīvnieku tiesības uzlabojas.... Bet viss ļoti lēni, tādēļ atbildēju uz jautājumu, ka drīzāk neticu iespējām ietekmēt lēmumus Latvijā" (fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</p>

Daudz biežāk fokusgrupu dalībnieki puda pārliecību, ka valsts līmeņa lēmumus viņi ietekmēt nevar. Biežākās argumentācijas atrodamas nākamajā tabulā.

Tabula Nr. 6. Pamatojums neticībai savām spējām ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus

Pamatojums	Fokusgrupu citāti
<p>Vilšanās un neuzticēšanās Saeimā, valdībā, savos pārstāvjos</p>	<p>"Par vēlēšanām - zinu daudz cilvēkus, kas balsoja par esošo varu. Es nezināju, par ko balsot, jo biju vilusies iepriekšējās partijās. Pirmo reizi ļoti atbildīgi un no baltas lapas domāju, par ko balsot, bet daudzi balso tāpat, kā līdz šim." (fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"Valsts kurss ir izvēlēts, globāli diez vai vajag un var to ietekmēt. Nedomāju, ka Saeimā sēž ļoti slikti cilvēki, kas vēlas ieriebt, domāju,</p>

ka viņi vienkārši kļūdās konkrētās lietās. Piemēram, kādēļ mēs tikai tagad veidojam savu energoneatkarību no Krievijas? Kādēļ ne pirms 20 gadiem?" (fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)

"Jāsāk ar to, kādus cilvēkus mēs vispār iebalsojam Saeimā. Man lielākā bēda ir par to, kādi partiju cilvēki ielikti sarakstos. Tie nav mūsējie. Tie ir partiju varoņi, kuri šeit nedzīvo, bieži nav pat šeit ar saknēm. Bieži sanāk balsot par mazāko ļaunumu, atsēdētājiem - **partiju saraksti Latgalē izteikti vāji**. Cilvēks negrib aizstāvēt Latgali, viņš tikai trāpījās Latgales sarakstā. Nav līderu, kas degs par Latgales attīstību. Tādēļ man tur nav pat ko runāt. Viņi tur ir tikai atsēdētāji. Tādēļ man grūti iedomāties, ka varu ietekmēt kaut kādus lēmumus." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)

"Mūsu **viedoklis netiek sadzirdēts**." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)

"Tagad izveidota **Latgales deputātu grupiņa, bet viņus ne redz, ne dzird**. Visi salīduši pagrīdē." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)

"**Neticu, jo vairs nav referendumi**. Arī internetā - parakstus savāc, bet rezultātus uz iniciatīvām neredzam. Uz vēlēšanām teorētiski varam, bet pēc tam nekā." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)

"Te nav ko skaidrot. Paskatieties apkārt! **Valdība dzīvo uz citas planētas!** Valstī krīzes, viss kļūst dārgāks un ko viņi dara - paceļ paši sev algas." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

"**Kuru lēmumu valdība pieņēma, kas atvieglo tautas dzīvi? Neko**." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

"**Pat deputāti, kuri ievēlēti Latgalē, nezina par mūsu problēmām**. Viņi Rīgā sēž. Tikai pirms vēlēšanām atbrauc." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

"**Pirms vēlēšanām dara vienu, pēc tam Saeimā dara citu**. Nekas nemainīsies." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

"**Ļoti skumji par tiem Krievijas pilsoņiem**. Teiksim, zinu vienu, kurš strādāja celtniecībā, mugura sāp, paņēma Krievijas pilsonību tādēļ, ka tur pensijas vecums ir 60 gadi." (fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

"Nepiedalos [Manabalss petīciju parakstīšanā], jo **neticu, ka varu ietekmēt**." (fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

"Lasīju arī latviešu valodā sociālajos tīklos - visi teica, ka ir pret [valdību]. **Bet vēlēšanu rezultāti savādāki. Tātad falsifikācija**." (fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

"Nav ticības tam, ka kaut ko var. **Liepājā tomēr citādi, zinu, ka mani sadzirdēs**, par valsts līmeni neesmu pārliecināts." (fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)

"Es arī **neticu, ka tur kaut kas sanāks** [parakstoties portālā Manabalss]. Man nav ticības." (fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)

	<p>"Valdība visu ver ciet, izņemot cietumu, kuru būvēs. Ko tur mēs varam ietekmēt?" (<i>fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā</i>)</p> <p>"Liepāja iedeva 15 medicīnas studentiem stipendiju, tādēļ uzskatu, ka viņi ir ieinteresēti. Mācīties ļoti dārgi. Vai tad tā nav ieinteresētība? Bet valdība tieši otrādi visu samazina, slimnīcas likvidē. Esmu ļoti vīlusies šajā valstī." (<i>fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā</i>)</p> <p>'Mans dēls teica, ka sarunas par Latviju ir tabu, jo nevajag bojāt noskaņojumu. Nevaram neko ietekmēt." (<i>fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā</i>)</p>
<p>Slikta iepriekšējā pieredze</p>	<p>"Mēs noteikti nevaram ietekmēt lēmumus Latvijā. Sabiedrības spiediens par veselības jautājumiem vai līdzdalības budžeta konkursi Bolderājā ir nedaudz kas cits. Es domāju globālākus jautājumus. Neuzskatu, ka vadošie rēķinās ar tautas viedokli. Pēdējās vēlēšanas lika ļoti vilties. Es esmu gājusi uz vēlēšanām kopš 18 gadu vecuma, tagad ir liels jautājums, vai turpināšu iet uz vēlēšanām. Neuzskatu, ka mēs kaut ko varam ietekmēt." (<i>fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p> <p>"Neticu, ka Latvijā kaut ko svarīgu varu ietekmēt. Skatieties, cik lielas rindas bija uz vēlēšanām - cilvēki atnāca, lai kaut ko mainītu, bet saņemam to, ko saņemam." (<i>fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p> <p>"Es biju deputāta kandidāts šajās vēlēšanās. Mums ir 100% pierādījumi, ka vēlēšanas tika falsificētas. Mēs gājām uz tiesu, piedāvājām lieciniekus, bet nevienu tas neinteresēja. Tādēļ uzskatu, ka mēs globāli neko nevaram ietekmēt." (<i>fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p> <p>"Manī nostrādā pesimists: ka neko neietekmēšu. No apkārtējiem dzirdēts, ka [portālā Manabalss] nobalsots, savāktis ļoti liels balsu skaits, bet tālāk neaiziet. Nav darbības. Tādēļ es nepiedalos." (<i>fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā</i>)</p> <p>"Pedagogu streiki ir liels piemērs - it kā ir vienošanās, bet pēc tam ziņās dzirdam, ka nav tā, kā vienojās. Un tur bija iesaistīti daudz cilvēki! Tad liekas, ko tad te es..." (<i>fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā</i>)</p> <p>"Man pirmais nāca prāta - kažokzvēri - tikai tagad aizliedza, bet jau daudzus gadus cilvēki iestājās. Tās pašas azartspēļu lietas, kur ilgi cīnāmies, bet neko nepanākam." (<i>fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā</i>)</p> <p>"Mums Rēzeknē tik daudz cilvēku savācās, lai nobalsotu par vienu partiju, neteikšu kādu. Bet beigās sanāca tādi, par kuriem vispār neviens nebalsoja. Tādēļ tauta neko nelemj un neuzticās! Bija lielas cerības uz vēlēšanām, bet sanāca tā, kā sanāca." (<i>fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>)</p> <p>"Manabalss [petīcijas] - nekas no tā nerealizējas. Es gan pats tur nepiedalos." (<i>fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>)</p>

	<p>"Manām kaimiņienēm ļoti sāpīga tēma ir valodas pārbaudes Krievijas pilsoņiem. Viņas parakstījās [par petīciju Manabalss.lv]. Bet rezultāts tāds pats. 260 eiro par pusotru mēnesi, bet viņai 70 gadi, putra galvā, tur nekādi nevar. Man viņas žēl." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Man arī nekas nav atbalstīts [portālā Manabalss], nav jēgas." <i>(fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Lapa laba [Manabalss.lv], viss strādā, bet piekrītu, ka viss lēni kustās. Piemēram, nekustamā nodokļa atcelšana vienīgajam īpašumam - velkas un velkas. Sarežģītākie jautājumi nedarbojas." <i>(fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</i></p>
<p>Zināšanu trūkums par to, kā var nacionālā mērogā ietekmēt lēmumus.</p>	<p>"Es pat nezinu, kā varu ietekmēt. Viens rīks ir Manabalss, bet es īsti šo mehānismu neizprotu, neuzticos, vai droši, par maniem datiem. Lielākoties, manuprāt, nevaru ietekmēt." <i>(fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</i></p> <p>"Mūsu politiskajā sistēmā nav ietekmes rīku" <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Manabalss.lv nav Šveices sistēma, kur cilvēki tiešām var izlemt. Diemžēl aizliegt varai paaugstināt algas tikai sev mēs nevaram." <i>(fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Man nav ne mazākā nojausma, kā varētu kaut ko ietekmēt Latvijas mērogā. Pilnīgi nekāda. Es neredzu pat, ar ko sākt." <i>(fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Es arī nezinu, ar ko sākt. Mums ir Manabalss.lv, bet citreiz pilnīgi bezjēdzīgi - bet nav optimisma man šajā visā. Nesaprot, kur vispār vērsties, kurš varētu atbalstīt." <i>(fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p>

Kā redzams no iepriekšējām tabulām, portāls manabalss.lv ir Latvijas iedzīvotāju uztverē piedāvā labas iesaistes metodes. Gandrīz katrs astoņu fokusgrupu dalībnieks bija par šādu portālu dzirdējis, lielākā daļa – paši kaut reizi parakstījuši kādu petīciju. Šī pētījuma aptvertajās pilsētās vai pilsētu apkaimēs gan ir vērojama caurmērā skeptiska attieksme pret to, vai, parakstot kādu petīciju, iespējams panākt rezultātu – biežāk iedzīvotāju vērtējums ir drīzāk negatīvs. Vienlaikus, vairāki pētījuma dalībnieki atzīst, ka paši neseko līdz iesaigumu liktenim:

- "Nesen piedalījos [Manabalss petīcijas parakstīšanā], pieļāju, ka var nostrādāt. Man bija interese piedalīties, bet nezinu, vai tur ir atgriezeniskā saikne un sanāk." *(fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)*
- "Regulāri sekoju līdzī [petīcijām Manabalss]. Nezinu, kas notiek tālāk." *(fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)*

Tie fokusgrupu dalībnieki, kuri dzirdējuši par portālu, bet paši tur neko nav parakstījuši, lielākoties to skaidroja ar informācijas trūkumu, neinteresantām vai savām vērtībām neatbilstošām petīcijām, kā arī ar to, ka principā netic savām iespējām ietekmēt Latvijā lēmumus.

Ļoti interesanta ir tā Latvijas iedzīvotāju grupa, kura kopumā netic savām iespējām Latvijā ietekmēt lēmumus, tomēr turpina censties – piedalās vēlēšanās un paraksta petīcijas. Šķiet, ka sliktā pieredze nemazina viņu pilsonisko aktivitāti. Galvenās argumentācijas līnijas šai iedzīvotāju grupai, kur pamatā ir krieviski runājošie Latvijas iedzīvotāji, apkopotas nākamajā tabulā.

Tabula Nr. 7. Kādēļ piedalīties, ja tas neko neietekmē?

Pamatojums	Fokusgrupu citāti
<p>Varbūt reiz sanāks...</p>	<p>"Es turpinu piedalīties vēlēšanās. Ticības man aizvien mazāk. Bet obligāti jābalso, jo nevar to tā atstāt - jūties labāk, jo sirdsapziņa mierīga. Pasivitāte neko nedod. Varam činkstēt, ka neviens nedara to, ko vēlamies. Bet tad pasakiet, ko jūs vēlaties! Varbūt sadzirdēs trīspadsmitajā vai piecpadsmitajā reizē. Bet kaut kas, protams, jādara." (fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"[Platformā] Manabalss.lv balsoju tikai par globālām lietām, šķiet, ka par sīkumiem nemaz nē. Par to, lai Covid-19 ierobežojumu būtu mazāk, lai nevajadzētu sertifikātus, lai bērņus nepotētu, lai pieminēkli nenojauktu. Ne reizi nebija rezultāti, par spīti tam, ka tur bija gan 10, gan 20 tūkstoši paraksti. Tādēļ uzskatu, ka globāli neko nevaram ietekmēt, pat ja būtu miljons parakstu. Viss ir nolemts. Es turpinu piedalīties, jo esmu kā bērns, kas tic brīnumam, ka kaut kas pamainīsies. Mēs ar šo dalāmies grupās, es arī aģitēju citus - varbūt šoreiz izdosies! - bet nekas līdz šim nav izdevies." (fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"Es esmu ļoti daudz parakstījis [portālā Manabalss]. Pilnīgi nekāda labuma. Varbūt tikai par dzīvniekiem. Bet turpinu parakstīties, ja nu gadījumā kaut ko..." (fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</p> <p>"Es skatos uz to, ko panāca mūsu skolotāji, ārsti - neko. Nevar atrast speciālistus, viņi brauc prom, bet vai tad mūs valdība dzird? Tādēļ atzīmēju, ka nevar ietekmēt. Bet cerība mirst pēdējā. Bet protams, ka iešu un balsošu, jo ļoti mīlu Latviju, vēlos, lai tā plauktu." (fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</p>
<p>Jo grib, lai kāds dzird viņa viedokli, pat ja tajā neklausās</p>	<p>"Pat ja mēs neticam, ka mūsu balsij būs nozīme, mēs šā vai tā balsojam un izsakāmies. Esmu pārliecināta, ka nebūs tā, kā gribu, bet tomēr gribu savu viedokli pateikt." (fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</p> <p>"Diezgan bieži piedalījos- politiķi spiesti padomāt. Esmu parakstījusies par zāļu kompensāciju. Parādu šādi, ka, jā, cilvēkiem tas ir aktuāli." (fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</p> <p>"Man ir svarīgi parakstīties [portālā Manabalss], lai Saeima skata. Varbūt kaut kā iedarbojas uz viņu nerviem .." (fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Parakstīju divas petīcijas pēdējā laikā. Par zāļu kompensācijām un par atteikšanos no valodas pārbaudēm Krievijas pilsoņiem. Kas</p>

	<p>notika ar otri petīciju, to mēs visi zinām. Arī pirmā netika atbalstīta. Maz iniciatīvu tiek atbalstītas. Turpināšu parakstīt, jo process parakstīšanai ērts. Tāpat pat ja noraida, tomēr partijas redz tautas reakciju un kaut nedaudz korigē savu rīcību. Kādēļ gan ne?" <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p> <p>"Es dzirdu radio un no paziņām. Man nav apgrūtinājums autorizēties caur internetu. Pēc tam interesanti skatīties, kas tālāk notiek. Saeimā, šķiet, vispār ne reizi nav akceptēta, bet šā vai tā piedalos. Uzskatu, ka tas ir labs veids, kā izteikt savu viedokli. Un tā nav problēma, ka petīcija ir tikai latviešu valodā." <i>(fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i></p>
Labāk mēģināt, nekā nemēģināt	<p>Es esmu grupās par juridiskiem un politiskiem jautājumiem, vienmēr balsoju par jautājumiem, kas man ir interesanti, piemēram, cilvēktiesībām. Cilvēki dažādās grupās padalās [ar līdzdalības iespējām]. Ja jautājums jums svarīgs, tad jābalso. Labāk darīt, nekā nedarīt." <i>(fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Laiku pa laikam parakstos, sevišķi tad, kad draugi paraksta. Pat ja noraida, turpināšu parakstīties, jo tad man ir sajūta, ka es kaut ko daru, mēģinu - prasa dažas sekundes, bet man rodas sajūta, ka kaut ko daru." <i>(fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</i></p>
Nav īpaša iemesla – vienkārši piedalās	<p>"Facebook redzu petīcijas Manabalss, piedalos tajos jautājumos, kas mani interesē. Bet manai balsij nekādas nozīmes nav. Es nevaru ietekmēt Latvijā tos lēmumus, kuri man ir svarīgi." <i>(fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Šodien vēlēšanās ļoti aplauzos. Esmu vīlusies savā lēmumā, man bija personiski svarīgi, lai kāds ievēlētais cilvēks pieņem man svarīgu lēmumu. Bet ja būtu ārkārtas vēlēšanas, noteikti ietu." <i>(fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p>
Vēlme darīt kaut ko Latvijas labad	<p>"Es vienmēr piedalos vēlēšanās. Man šķiet, ka valdība lēmumus pieņem ļoti haotiski, nespēj vienoties. Kādas lietas nenotiek vai ļoti lēni. Igaunī daudz konsekventāki. Protams, ka mēs maz varam darīt. Bet es šā vai tā ticu Latvijai. Mums viss būs labi." <i>(fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</i></p>

Dalība NVO: iedzīvotāju vērtējums

Spriežot pēc fokusgrupu dalībnieku atbildēm, pētījumā aptverto Latvijas pilsētu un apkaimju iedzīvotāju dalība nevalstiskajās organizācijās (NVO) ir ļoti reta. Šajā ziņā nebija principiālu atšķirību starp latviski un krieviski runājošajiem fokusgrupu dalībniekiem. Kopā labi ja katrs piektais piedalās kādā organizācijā, turklāt parasti tās ir vai nu profesionāla biedrība (piemēram, Ārstu biedrība, Tehnisko ortopēdu asociācija) vai interešu klubs (piemēram, kur pulcējas automašīnu entuziasti – fokusgrupās bija trīs šādi pieminējumi). Tikai divi no visu fokusgrupu dalībniekiem piedalās kādā sabiedriskā labuma organizācijā vai aktīvistu kopā - dzīvnieku aizsardzības jomā un Sarkanā krusta jauniešu organizācijā.

Galvenie šķēršļi darboties NVO apkopoti nākamajā tabulā.

Tabula Nr. 8. Šķēršļi piedalīties NVO

Šķērslis	Fokusgrupu citāti
Laika trūkums	<p>"Man banāli trūkst laika. Strādāju 12 stundas, tad bērni, tad hobiji." (<i>fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p> <p>"Agrāk piedalījos NVO, piemēram, studentu organizācijā. Bet darbs, ģimene ... nav laika. Nākotnē varbūt gribētu. Var būt arī tā, ka tur ir cilvēku grupa, kas paši ir aktīvi, un nevienu vairs nelaiž." (<i>fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p> <p>"“Bezvests.lv” man nenāk prātā [<i>kad jādomā par NVO</i>]. Bet viņus pazīstu. Principā ja man būtu laiks, es vēlētos piedalīties." (<i>fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p> <p>"Gribētu piedalīties, bet nav laika, jo mazs bērns. Varbūt kaut kas par sabiedrību vai palīdzību dzīvniekiem." (<i>fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>)</p> <p>"Tam visam vajadzīga laiks. Tomēr pēc darba ģimene, hobiji. Pat korim. Varbūt pensijas vecumā ..." (<i>fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>)</p> <p>"Nav laika, varbūt piedalīšos. Agrāk biju brīvprātīgā bērnu namā, pēc tam palīdzēju dzīvniekiem. Vajag ļoti daudz laika. Prieks, ka jaunieši piedalās, jo prasa daudz laika." (<i>fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>)</p> <p>"Es esmu par to domājusi, bet neatradu apņemību. Un nav arī laika" (<i>fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā</i>)</p> <p>"Jāieliek daudz laika un sirds, vienkārši ķeksīša pēc piedalīties nav jēgas. Es varu būt pilsoniski aktīva arī bez organizācijām." (<i>fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā</i>)</p>
Informācijas trūkums	<p>"Varbūt mums arī bija kultūras (mazākumtautību) organizācijas, taču par tām vispār neko nevar dzirdēt! Protams, cilvēki nepiedalās tur, ko nezina. Neparādās ziņu lentē. Varbūt es kaut ko ne tā daru?" (<i>fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p>

	<p>"Nav informācijas, es aizdomātos, ja redzētu, ka kāda vajadzība. Slinkums. Laika nav. Bet galvenais tomēr ir informācijas trūkums." (<i>fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>)</p> <p>"Ļoti maz informācijas. Sociālajos tīklos neko par to neredzu". (<i>fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā</i>)</p>
<p>Sajūta, ka NVO vai arodbiedrību darbam nav ietekmes un jēgas</p>	<p>"Sīkās aktivitātes tauta ne vienmēr redz, bet samilzušās globālās problēmas ... tāpat neko nepanāks. Kāda jēga iet un cīnīties. Piemēram, vidēji reizi nedēļā vai divās pie mums uz šosejas [Bolderājā] ir kāds negadījums, tur cīnās par kādiem uzlabojumiem, labāku apgaismojumu, kabatiņām gājējiem, bet nekas nesanāk. Tad kāda jēga?" (<i>fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā</i>)</p> <p>"Man nav ilūziju par arodbiedrībām, jo strādāju personālvadībā. Praksē tās biedrus nemaz neaizstāv." (<i>fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā</i>)</p>
<p>Valodas barjera</p>	<p>"Es daudzus gadus strādāju ārzemēs, aizmirsu latviešu valodu. Man šķiet, ka ja iešu uz šīm organizācijām, piemēram, "Pilsēta cilvēkiem", kuriem sekoju, tad viņi mani nesaprātīs, ja nespēšu lakoniski un skaisti izteikties." (<i>fokusgrupa Nr.3, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p>
<p>Nevar atļauties biedru naudu</p>	<p>"Man simpatizē organizācija "Pilsēta cilvēkiem". Kad sāku vairāk interesēties, viss beidzās ar to, ka bija vajadzīgas biedru naudas." (<i>fokusgrupa Nr.2, Pļavnieki un Bolderāja, krievu valodā</i>)</p>
<p>Sajūta, ka organizācijas savā pašvaldībā ir partejiskas</p>	<p>"Ir šādas organizācijas, bet nav no tām jēgas vai arī ir partejiskas. Īsti neredzu no padomju laikiem atšķirības. Kā bija komuņagi, tā palika." (<i>fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>)</p>

Zīmīgi, ka reti kurš fokusgrupu dalībnieks vispār varēja nosaukt kādas NVO. Salīdzinoši biežāk par savas pilsētas NVO zināja daugavpilieši:

- "Tāpat mums pilsētā daudz kultūras organizācijas" (*fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā*)
- "Daudz jauniešu organizācija. Daugavpilij ļoti liels spektrs ar organizācijām." (*fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā*)

Kāda Liepājas fokusgrupas dalībniece ar pārsteigumu secināja, ka viņas grupas biedri nav pat dzirdējuši par NVO plašo klāstu savā pilsētā: "Mums ir ļoti daudz organizāciju. Kultūras organizācijas, interešu organizācijas - esmu pārsteigta, ka neviens nezina. Vai arī organizācijas, kas palīdz ar veselību, palīdz grūtniecēm, dažādiem slimību veidiem, sporta organizācijas, bērnu organizāciju (Jaunie Vanagi, Dižvanagi). Mūsu dome dod tām līdzfinansējumu. Kurš meklēs, tas atradīs. Agrāk bija 5 organizācijās, tagad 3." (*fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā*)

Lielākoties tie fokusgrupu dalībnieki, kuri paši reiz bija darbojušies NVO vai saskārušies ar to darbu, NVO aktivitātes vērtēja augstu, ja vien redzēja tām sabiedriskā labuma misiju:

- "Esmu bijusi arodbiedrības biedre, bet neuzrunāja tās pasivitāte. Man nebija rezultāti, bet maniem draugiem bija labs rezultāts. Vēl dzirdēju Rēzeknē ir ļoti spēcīga organizācija, kura strādā ar cilvēkiem ar invaliditāti. Tā ir biedrība, ar kuru rēķinās ne tikai pilsētā, bet arī novadā." *(fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)*
- "Agrāk darbojos Jaunajos Vanagos, biju mentors jauniešiem no dažādām valstīm, arī mans bērns tur gāja, tā bija vērtīga pieredze, iepazīnāties, joprojām Facebook sekojam līdzi." *(fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)*
- "Es gribu pateikt lielu paldies tiem, kas piedalās, velta savu laiku sabiedrībai. Lepojos ar viņiem!" *(fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)*

Dalība NVO: NVO vadītāju vērtējums

Pētījuma ietvaros tika veikta NVO vadītāju aptauja, lai saprastu, cik lielā mērā NVO spēj iesaistīt savās aktivitātēs arī Latvijas krieviski runājošos iedzīvotājus.

Salīdzinoši daudziem NVO vadītājiem atbilde uz šo jautājumu šķita sarežģīta. Iemesls - viņi nepievērš uzmanību jautājumam par krieviski runājošo pārstāvību tādēļ, ka konkrētās organizācijas kontekstā tam nav nozīmes vai tas ir organizatoriski sarežģīti nosakāms. Piemēram:

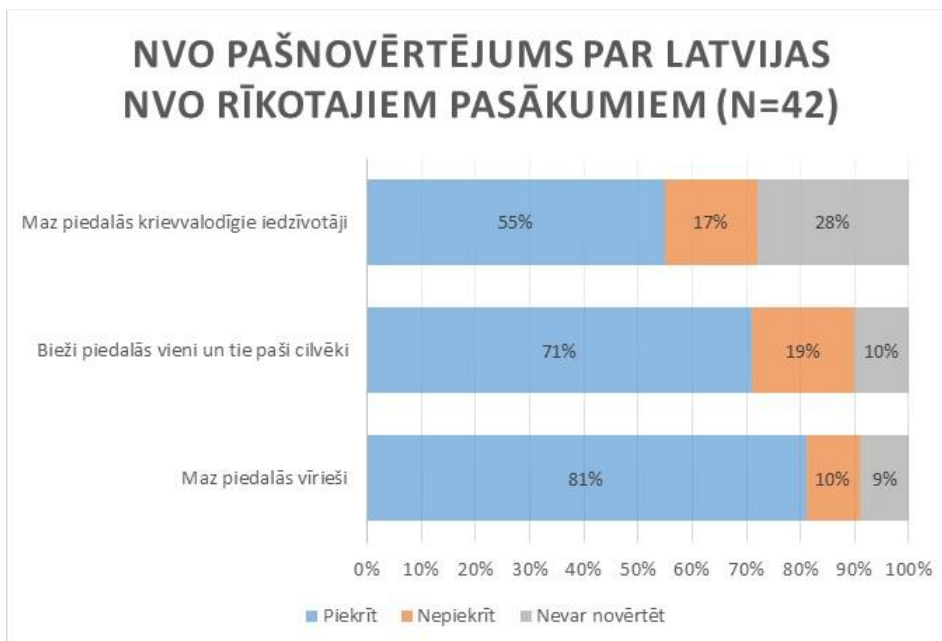
- “Mūsu organizācijas (LOB) gadījumā valodai ir sekundāra nozīme, jo primāri saista interese par putniem. Mēs zinām, ka mūsu biedru starpā ir krievvalodīgie, taču nezinām to, cik daudz, jo šādu informāciju nejaudājam un neapkopojam (mums tas nav svarīgi). Krievvalodīgajam būt par LOB biedru nav problēmu, ja kaut nedaudz saprot latviešu valodu.”
- “Ir grūti dalīt biedrus šādā šķērsgrīzumā, jo ikdienā cilvēkus vieno invaliditāte nevis citas pazīmes.”
- “Nevaram novērtēt nepilsoņus un mazākumtautības [īpatsvaru starp pasākumu dalībniekiem] - iemesls šādai atbildei ir tas, ka neveicam šādas informācijas identificēšanu / apkopošanu.
- “Ja organizējam pasākumus plašākai sabiedrībai, tad ir grūti noteikt dalībnieku dzimto valodu, visdrīzāk 50/50 latviešu un krievu.”
- “Aprūpētāju tautības un dzimtās valodas ir grūti novērtēt, visdrīzāk vairākuma dzimtā valoda ir krievu. Arī pieteikumiem vakancēm dzimto valodu noteikt ir grūti.”

Tāpat vairākas atbildes liecina, ka dažās organizācijās organizāciju ir latviska vide, kurā krieviski runājošie iedzīvotāji ir pilnībā integrējušies un tiek uztverti kā latvieši:

- "Biedrības darbībā mazākumtautības pārstāvji, ja arī darbojas, tad tas netiek akcentēts un darbu neietekmē, jo šie cilvēki ir asimilējušies un viņiem nav nekādu grūtību pilnvērtīgi iesaistīties."
- "Mūsu reģions ir ļoti latvisks. Tikai vienā pierobežas pagastā šī proporcija ir pretēja. Tie mazākumtautību pārstāvji, kuri šeit dzīvo jau daudz gadus, ir pietiekami labi integrējušies un viņi netiek uztverti kā šo grupu pārstāvji, jo māk runāt latviski un līdzdarbojas kopienas aktivitātēs."
- "Mores pagastā krievu tautības cilvēki runā latviski un iekļaujas NVO aktivitātēs kā jebkurš vietējais iedzīvotājs. Mēs darbā neizjūtam atšķirības."

Taču NVO vadītāju vērtējums par NVO sektoru kopumā (ne tikai savām organizācijām) uzrāda, ka tomēr sektorā ir reprezentativitātes problēma (skat grafiks Nr. 1). Proti, Latvijas krievvalodīgie iedzīvotāji NVO pasākumos piedalās retāk nekā pienāktos, ja ņem vērā viņu īpatsvaru Latvijas sabiedrībā. Interesanti, ka šī problēma, NVO vadītāju novērtējumā, ir mazāka nekā vīriešu/sieviešu disbalanss – vīriešiem daudz retāk piedaloties NVO rīkotajos pasākumos. Iespējams gan, ka šī atšķirība ir radusies tādēļ, ka dzimumu disbalanss ir vieglāk vizuāli pamanāms, nekā trūkstošie krieviski runājošie iedzīvotāji. Par to liecina lielais atbildes varianta “nevaru novērtēt” īpatsvars nākamajā grafikā.

Grafiks Nr.1. Sabiedrisko organizāciju pasākumu reprezentatīvāte: NVO pašnovērtējums

Līdzīgi zemu krieviski runājošo pārstāvības tendenci arī apliecina jautājumi, kas tika uzdoti organizāciju vadītājiem par viņu pašu organizāciju (nevis NVO sektoru kopumā). Kā redzams grafikā Nr. 2, absolūti lielākajai daļai aptaujāto Latvijas NVO krieviski runājošo iedzīvotāju īpatsvars biedru vai darbinieku lokā ir ļoti zems, neproporcionāls Latvijas sabiedrībai: mazāk par piekto daļu no biedriem vai darbiniekiem.

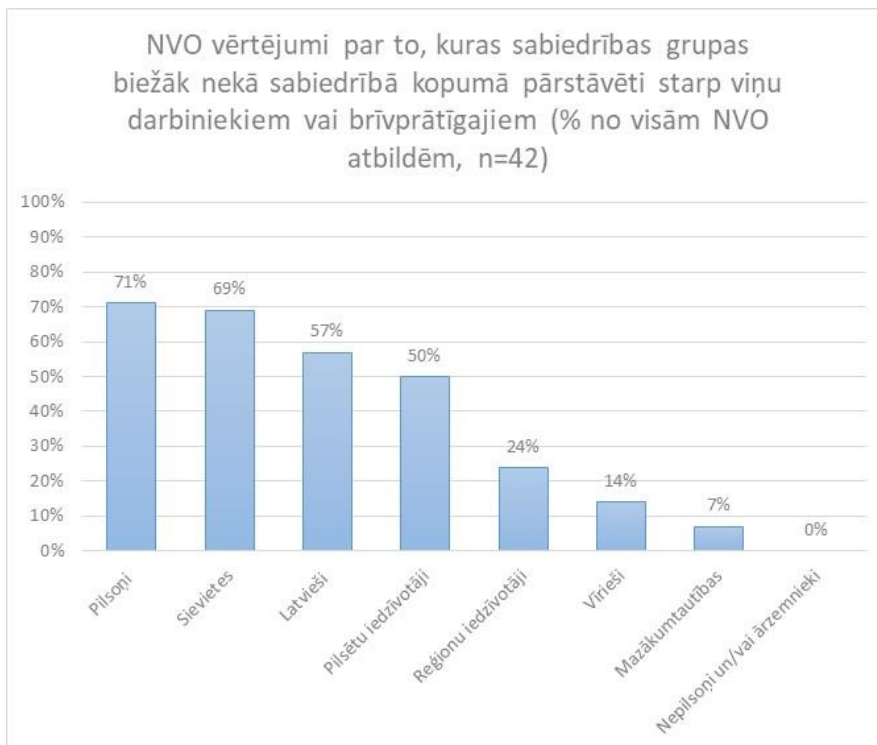
Turpat redzama arī krieviski runājošo iedzīvotāju zemā aktivitāte, piesakoties vakancēm – vienlaikus šeit daudzu organizāciju vadītāji ir atzīmējuši, ka vakancēs nepievērš uzmanību kandidāta dzimtajai valodai, tādēļ nevar novērtēt šādu pieteikumu reālo īpatsvaru.

Grafiks Nr. 2. krieviski runājošo iedzīvotāju pārstāvība NVO kā biedriem, darbiniekiem, pieteikumi vakancēm

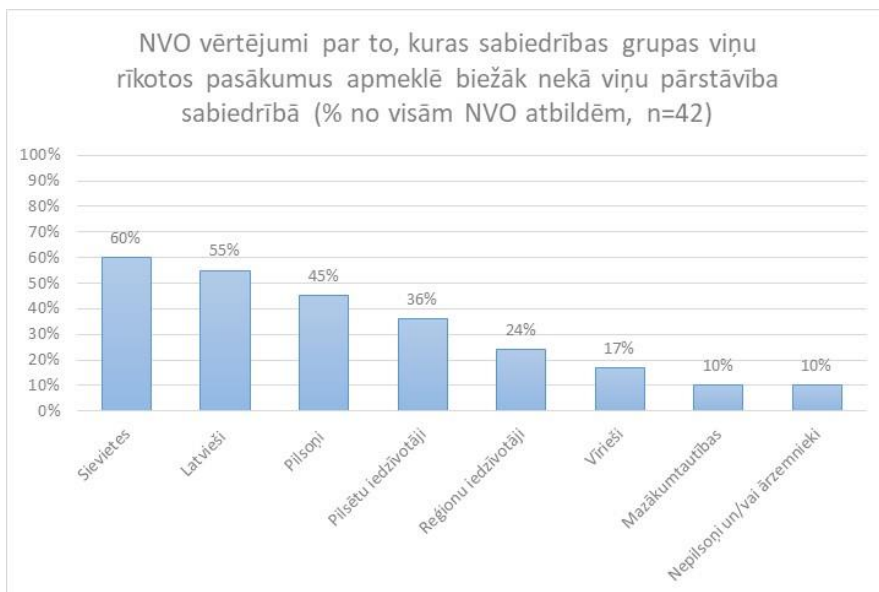

Nākamie divi grafiki norāda uz to, ka Latvijas NVO lielākoties strādā vai kā brīvprātīgie darbojas latvieši – neproporcionāli viņu skaitam Latvijas sabiedrībā kopumā. Arī pasākumus pamatā apmeklē latvieši.

Grafiks Nr. 3. NVO darbinieki un brīvprātīgie: biežāk pārstāvētās grupas

Grafiks Nr. 4. NVO rīkoto pasākumu apmeklētāji: biežāk pārstāvētās grupas

Skaidrojot dažādu grupu nevienmērīgo pārstāvību pasākumu apmeklētāju vai darbinieku vidū, visviendabīgākie NVO vadītāju skaidrojumi attiecas uz reģionu un pilsētas iedzīvotājiem: proti, organizācijas biroja novietojums (parasti Rīgā, tādēļ vieglāk sasniegt rīdziniekus), kā arī mērķauditorija (piemēram, organizācija, kuras tiešā mērķgrupa ir lauku iedzīvotāji). Lemesli tam, kādēļ NVO aktivitātēs caurmērā retāk iesaistās vīrieši, ir miglaināki. Galvenie pašu NVO vadītāju skaidrojumi saistās ar pieņēmumu, ka sievietes vienkārši ir sabiedriski aktīvākas, nesniedzot šim pieņēmumam dziļāku skaidrojumu. Tāpat tiek piesauktas dzimumu lomu sadalījums un stereotipi, kas būtu pētāmi dziļāk, lai saprastu iemeslu dzimumu segregācijai Latvijas NVO vidē. Izņēmumi no šīs tendences: organizācijas, kuras strādā ar jautājumiem, kas primāri šobrīd interesē vīriešus (ornitoloģija, satiksme) vai kas apvieno biedrus jomās, kur dominē vīrieši (piemēram, pašvaldību vadītāji).

NVO vadītāji savās atbildēs izvirzīja daudzveidīgas hipotēzes par zemu krieviski runājošo iedzīvotāju iesaisti NVO aktivitātēs. Būtiskākās hipotēzes apkopotas zemāk tabulā Nr. 9.

Tabula Nr.9. NVO vadītāju skaidrojumi par krieviski runājošo iedzīvotāju zemo iesaisti NVO aktivitātēs (pieminēšanas biežuma secībā)

Skaidrojums	Citāti
Valodas barjera	<ul style="list-style-type: none"> “Pasākumi ir latviešu valodā, kas daļai mazākumtautību pārstāvju ir problēma.” “Valodas barjera, mūsu pasākumi 99% ir latviešu valodā. Krievvalodīgie cilvēki nav biežāk uz individuālām konsultācijām.”

	<ul style="list-style-type: none"> • "Mazākumtautību pārstāvji nāk [pieteikties par darbinieku vai brīvprātīgo] retāk, jo gandrīz visa ārējā un iekšējā komunikācija notiek valsts valodā." • "Mums ir gan valdes locekļi, gan darbinieki, kas ir jauktas tautības vai pārstāv mazākumtautības, tomēr biedrībā darba valoda ir latviešu valoda, tāpat ir nepieciešama pieredze projektu rakstīšanā un vadīšanā, kas lielākoties ir latviešiem ar iepriekšēju pieredzi publiskajā sektorā (mūsu gadījumā)." • "Mūsu darbs notiek latviešu valodā, tā sanāca, ka visi mūsu darbinieki ir latvieši." • "Arī gadījumos, kad darba pienākumi ir angļiski vai krieviski, ir jāspēj pārzināt arī latviešu valoda profesionālā līmenī." • "Ja NVO galvenais uzdevums ir interešu aizstāvība, tad, protams, daudz vienkāršāk ir latviešiem - gan rakstīt dokumentus, gan sazināties ar ierēdņiem, gan izmantot specifiskus terminus, gan būt informācijas aprītē. Nav iespējams visu pārtulkot krievu (vai citā) valodā un ja gados vecākam cilvēkam ir vēlme darboties biedrībā, bet nepietiek valodas zināšanu vai viņš par tām kautrējas, viņu ātri vien var pat nejauši izslēgt no komunikācijas - vilciens vienkārši nesas tālāk, bet cilvēks netiek tam līdzī, un ar laiku atmet ar roku vispār. Domāju, ka vide, kurā darbojamies, ir diezgan nedraudzīga vai pat vardarbīga pret cilvēkiem, kuri domā savādāk, nespēj paskaidrot savu ideju vienkāršos vārdos, grib pārāk daudz un uzreiz, kļūst emocionāli, runā lēnāk/ātrāk, saprot lēnāk/ātrāk vai savādāk, grib salikt citus akcentus, nav tik droši un pārliecināti par sevi un tāpēc paliek nesadzirdēti."
<p>Informācija par pasākumiem/vakancēm krieviski runājošos nenasniedz, jo tā ir latviski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • "Mazākumtautību pārstāvji nāk retāk, jo pasākumi un komunikācija par tiem notiek valsts valodā." • "Mazākumtautības tikai atsevišķu pasākumos tiek īpaši uzrunātas. Parasti pasākumi notiek tikai latviešu valodā, vienlaikus dažādās teritorijās ir arī mazākumtautību dalībnieki (bet mazāk kā vid. stat. rādītāji)." • "Domāju, ka viņus nenasniedz informācija par iespēju būt aktīviem sabiedrības locekļiem. Cita informācijas telpa."
<p>Šī mērķauditorija ir īpaši grūti sasniedzama</p>	<ul style="list-style-type: none"> • "Nespējam sasniegt šo auditoriju. Ir bijuši pat specifiski projekti, kas paredzēti šīs mērķa grupas sasniegšanai, bet tie nebija veiksmīgi, jo nebija atsauce un nezinājām caur kādiem kanāliem šīs grupas sasniegt." • "Mēs taisām izstāžu relīzes un informāciju arī krieviski, bet mērķtiecīgai komunikācijai (kas ir nepieciešama, lai veidotu attiecības ar šīm grupām) nav resursu." • "Neesam atraduši veidu, kā pat par integrācijas jautājumiem veltītiem pasākumiem pieaicināt pietiekamā skaitā mazākumtautību pārstāvjus." • "Mēs ļoti gribētu iesaistīt vairāk krievvalodīgus u.c. mazākumtautības savās aktivitātēs. Bet mums reāli tām nav

	kapacitātes. Nepieciešama valsts (KKF?) programma, kas mērķtiecīgi piešķirtu līdzekļus šādiem integrāciju veicinošiem kultūras pasākumiem/projektiem/ programmām!"
Pieņēmumi atšķirīgām mentalitātēm	<p>par</p> <ul style="list-style-type: none"> • "Ja pašus NVO sadalītu grupās pa dominējošām valodām pat neņemot vērā to biedru dzimto valodu, krieviski runājošu ir daudz mazāk. Viņus neinteresē šāda veida aktivitātes, kaut kādu sabiedrisku mērķu izvirzīšana. Mentalitāte tāda, ka izteiktāk vajag 1 autoritāti, kas pasaka kā visam jābūt, nevis kolektīvi domāt un mēģināt ietekmēt šo te autoritāti. Viņiem trūkst iniciatīvas kopumā, jebkurā valstī un reģionā." • "Pat NVO, kas saistītas tikai ar brīvā laika pavadīšanu un kopīgiem hobijiem dalās starp latviski un krieviski runājošām, piemēram, auto klubi. Cita mentalitāte, citas vērtības, citas attieksmes. Un vairumā gadījumu vēlme runāt dzimtajā valodā, nevis pielāgoties "otriem".10-15% varētu būt citas dzimtas valodas pārstāvji šādās organizācijās un vieglāk nodibināt paralēli otru, arī pozitīvi kontaktēties savā starpā, bet ne pilnībā atrasties abām grupām "zem viena jumta.""
Retāk atbilst profesionālajiem kritērijiem	<ul style="list-style-type: none"> • "Mazākumtautību pārstāvji un vīrieši mazāk piesakās darbam organizācijā, kā arī retāk atbilst kritērijiem".
Stereotipi un neapzinātie aizspriedumi	<ul style="list-style-type: none"> • "Ne tikai NVO, bet arī komercuzņēmumos ir tendence izvēlēties darbiniekus atbilstoši vadītāja paša pieredzei kādai grupai, tautībai, valodai. Citu grupu (tautības, dzimuma, valodas) speciālisti tiek piesaistīti, ja nepieciešams uzrunāt šo citu grupu cilvēkus vai nepieciešama attiecīgā valoda komunikācijai ar klientiem vai valsts iestādēm (piem., gramatiski korekta latviešu valoda)".

Atbildot uz lūgumu nosaukt kādu organizāciju, kura īpaši veiksmīgi savās aktivitātēs iesaista gan latviešus, gan krieviski runājošos iedzīvotājus, tika nosauktas 20 dažādas organizācijas. No tām vairāk nekā vienu reizi tika pieminētas četras: jauniešu organizācija Young Folks LV, Daugavpili balstītā starptautiskā organizācija New East, Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs, kā arī organizācija atbalstam cilvēkiem ar īpašām vajadzībām Motus Vita.

Viens no NVO vadītājiem arī pamanījis kādu iepriecinošu tendenci: "Aktīvo iedzīvotāju procents [starp krieviski runājošajiem] ir mazliet zemāks nekā latviešiem, bet tie, kas iesaistās, to dara ļoti aktīvi un daudzveidīgi, tie, kas vēlas darīt, dara ļoti daudz un attīsta vietējo kopienu, piedalās pasākumos, veido savas NVO. Veidotās NVO gan visbiežāk būs pamatā ar krievvalodīgajiem, bet, it īpaši jauniešiem, arvien vairāk ir miksētās grupas, kur galvenais ir aktīvisms."

Etniskā spriedze

Latviešu valodā organizēto fokusgrupu dalībniekiem tika uzdots papildus jautājums par to, vai viņi pēdējā gada laikā ir sajutuši savā pilsētā vai apkaimē lielāku etnisko spriedzi. Ņemot vērā, ka Liepājā krieviski runājošie iedzīvotāji ir mazākums, tad šāds pats jautājums tika uzdots arī viņiem.

Saņemtās atbildes ir atšķirīgas. Bolderājas un Pļavnieku latviešu valodā runājošie iedzīvotāji etniskās spriedzes palielināšanu nav manījuši. Liepājā, atbilstoši latviešu valodā runājošo vērtējumam, etniskās attiecības ir pat uzlabojušās. Krieviski runājošie Liepājas iedzīvotāji gan saka, ka salīdzinoši biežāk nokļūst neomulīgās situācijās, kur nonicināti krievi, taču šādas situācijas nav sistemātiskas. Daugavpils un Rēzeknes latviski runājošie iedzīvotāji izteikti izjūt etnisko spriedzi, lai gan ir arī atšķirīgi viedokļi. Viedokļu apkopojums redzams nākamajā tabulā.

Tabula Nr. 10. Viedokļi par etnisko spriedzi pēdējā gada laikā

Spriedzes izjūta	Fokusgrupu citāti
Spriedzi nesajūt	<p>Latviski runājošo perspektīva</p> <p>"Es šeit [Bolderājā] dzīvoju jau 20 gadus, visus kaimiņus pazīstu, nekašķējamies, dzīvojam draudzīgi, bet ciemos viens pie otra bieži neejam. Man nav sajūtas, ka krievi un latvieši turas atsevišķi, man nav problēmas komunicēt. Pasākumi nav atsevišķi, var iet gan krievi, gan latvieši." (Fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā)</p> <p>"Es pazīstu visus vecos iedzīvotājus, viņi visi ir mani auklējuši. Mūsu māja tika būvēta konkrētam uzņēmumam PSRS laikā, visi draudzīgi. Jaunos kaimiņus nepazīstu. Mums [Pļavniekos] vairāk ir krievvalodīgie cilvēki. Neteiktu, ka negatīvas attiecības starp krieviem un latviešiem. Uz Masļeņicām visi iet un piedalās, priecājas. Arī uz "Stropu" iet visi, kas vēlas." (Fokusgrupa Nr.1, Pļavnieki un Bolderāja, latviešu valodā)</p> <p>"Man nav bail piedalīties Ukrainas atbalsta pasākumos, bet būtu nepatīkami, ja būtu atklātas provokācijas. Neesmu konfliktējošs cilvēks. Daugavpilī daudz cilvēku, ar kuriem var strādāt - jautājums, vai tam ir politiskā griba un finansējums." (Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</p> <p>Krieviski runājošo perspektīva</p> <p>"Mans burbulis ir krieviski runājošie, es pati esmu krieviete, bet vienlīdz labi runāju abās valodās, tādēļ piedalos latviešu valodas fokusgrupā. Man apkārt ir cilvēki, kuri atbalsta Ukrainu. Nepiekrītu, ka Daugavpili vajag norakstīt vai ka tā ir vatņiku pilsēta. Jā, arī manā lokā ir cilvēki, ar kuriem par šo tēmu nerunājam vai cenšamies vispār mazāk sazināties, bet nevarētu</p>

	<p>teikt, ka spriedze ir starp krievvalodīgajiem un latviešiem." <i>(Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</i></p> <p>"Ļoti atkarīgs no apkārtējās vides. Es esmu latviskā vidē. Viņu [latviešu] attieksme pret mani nekādi nemainījās. Viņi paši neasociē vietējos cilvēkus ar Krieviju. Normāli domājošie cilvēki uzvedas adekvāti." <i>(Fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</i></p>
<p>Sastopas ar atsevišķiem spriedzes incidentiem, bet reti</p>	<p>Krieviski runājošo perspektīva</p> <p>"Man nekas nav izmainījies. Bet jauniešiem skolā savādāk - zinu bilingvālu ģimeni, kur skolas biedri vienkārši zina, ka bērns ģimenē runā arī krieviski. Viņu piekāva. Bet tas nāk no negatīva sabiedrībā. Sociālajos tīklos tās negācijas ir drausmīgas. Bet mani personiski tas neskar. Ja kas es vienkārši ar smaidu saku: "Atvainojiet, bet ar politiku nenodarbojos." <i>(Fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Es piekrītu, ka normāli cilvēki neasociē Krieviju ar cilvēkiem, kuri šeit dzīvo. Tur taču daudziem nav pat radnieku! Lai gan arī es dažas reizes saskāros ar nepatīkamām situācijām. Piemēram, kad viens gids amerikāņu tūristiem teica, ka viņš vēlētos, lai krievu Latvijā nebūtu. Es nekā uz to nereaģēju. Mēs taču neesam tādi krievi kā Krievijā, mums jau ir cita mentalitāte." <i>(Fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</i></p> <p>"Man bija situācija, kur sievietes tirgū latviski aprunāja krievus, es tam nepievērsu uzmanību, uzskatu, ka viss atkarīgs no pašiem cilvēkiem. Cilvēkiem jābūt gudrākiem. Neredzu nekādu negatīvu pret sevi. Bet es gan nekad sabiedrībā par tik jūtīgām tēmām nerunāju. Ko man vajadzēja darīt tajā tirgus situācijā? Ar emocijām varēju tik pasliktināt situāciju. Tā sakrita, ka tieši februārī nomainīju Krievijas pilsonību pret Latvijas pilsonību, daudzi man jautāja, vai es to daru tādēļ, ka baidos. Bet es par to pat nedomāju. Mans vīrs ir latvietis, viņš visu mierīgi uztver. Tādēļ viss atkarīgs no cilvēkiem." <i>(Fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</i></p>
<p>Izjūt izteiktu spriedzi</p>	<p>Latviski runājošo perspektīva</p> <p>"Spriedze ir augusi pat tuvu paziņu lokā. Gribam vai negribam, bet sabiedrība sadalījusies tajos, kuri atbalsta Ukrainu un tajos, kuri domā citādāk. Svarīgi saprast otro pusi, bet tas izraisa spriedzi. Grūti saglabāt savu pašcieņu, klausoties viedoklī, kuram pilnīgi nepiekrītu. Šī spriedze nav bīstama, bet vērā ņemama." <i>(Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</i></p> <p>"Tikai piebildīšu, ka kamēr ar kaimiņu runā par sadzīviskām lietām, tikmēr viss ok. Kā sāk par politiku, tā esam ragos. Tā sanāk. Tas ir vairāk pēdējā laikā. Agrāk saticīgi dzīvojām. Nav tā spriedze briesmīga, bet ir." <i>(Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā)</i></p>

"Es arī jūtu spriedzi. Kad sākās karš, man bija izteikta trauksme, vairs pat nevēlējos dzīvot Daugavpilī. Tagad pierimusi. Bet nav tā, ka visi vai nu par Ukrainu, vai Krieviju, daudzi saka, ka vispār neko nezina, ne par ko neinteresējas - manuprāt, tas ir vēl bīstamāk! Jo tas nozīmē, ka pieslieksies tam, kas tev izdevīgāk. Ar šiem cilvēkiem var strādāt, pārliecināt, jo viņi nav radikāli. Bet šķiet, ka valsts nestrādā. Mūsu kolektīvā arī ir krievi, - lai gan kopumā tas ir latvisks, mūsu priekšniecība atklāta atbalsta Ukrainu, pat nebaidījāmies uzlikt Ukrainas karogu - viņi nekad nepauž Krieviju atbalstošu viedokli. Un es nezinu, ko viņi domā. Ārpus mana burbuļa ir radikālākas domas. Bet ļoti grūti runāt ar cilvēkiem, ja tik lielas emocijas - jo gribi pārliecināt, bet viņiem citi informācijas avoti" (*Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā*)

"Daugavpils ir vatņiku pilsēta. **Esmu pieņēmis lēmumu evakuēties uz Sēliju** - man nepatīk, ka tā pievienota Daugavpilij. Par Daugavpili nevienam ilūziju nevajadzētu būt." (*Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā*)

"Pirmās kara dienas ļoti ietekmēja cilvēku attiecības. Uzreiz varēja redzēt, kurš kādā informācijas telpā dzīvo. Ļoti daudzi cilvēki sarakstīja sliktus komentārus tiem, kuri atbalstīja Ukrainu, atsekojās, izbeidzās attiecības. Tagad nevar saprast, kas noticis ar Krievijas atbalstītājiem, jo viņi pieklusuši. Varbūt noslēpušies? Nav skaidrs, kādā informācijas telpā dzīvo - **viņu viedokļus tā vairs nedzird, ko viņi domā, bet spriedze saglabājas.**" (*Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā*)

Krieviski runājošo perspektīva

"Mums visu laiku liek birkas. **Ja es kā krieviski runājošā kaut ko pateikšu, būs jau birka**, ka es nerunāju latviski, lai gan tā nav taisnība, tā ir mana otrā darba valoda. Otrā birka, ka es nedrīkstu runāt tādēļ, ka esmu iebraucēja. Tas nekas, ka man senči te jau 300 gadus dzīvo! Vai pienāks tāds brīdis, kad es vairs netikšu uzskatīta par iebraucēju? Un viss. Piekar birku un vairs nav par ko sarunāties. Ja runā par manu cilvēku loku, kur visi brīvi runā abās valodās, visi vietējie cilvēki, tad nav problēmu. Bet ārpus ... piemēram, komentāri Delfi.lv un krievu valodas Delfos - tur atkal vairs nav ko teikt..." (*Fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā*)

"Es jūtu, ka man **pat neomulīgi paliek, kad runāju krieviski. Arī tad, kad saka, ka krievus jādzen uz Krieviju.** Es esmu krieviete, bet nekad neesmu pat bijusi Krievijā - kādēļ mani turp dzīt? Piemēram, kad mūsu pilsētas mērs izliek video krieviski, kaut gan tas video ir arī latviski - tur arī parādās komentāri, ka viņu vajag uz Krieviju. Manam bērnam, kurš runā gan latviski, gan krieviski, bērnudārza audzinātāja stingri pateica 'Nu, nu, runā latviski!' Tagad viņš negrib iet uz dārziņu, raud, histērija. Ļoti neglīta situācija. Viņš taču runā arī latviski!" (*Fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā*)

<p>Uzskata, ka starpetniskās attiecības pat uzlabojušās</p>	<p>Latviski runājošo perspektīva</p> <p>"Dzīvoju daudzdzīvokļu mājā, kur ap 60% iedzīvotāju runā krieviski. Pēc tā, kas notika Ukrainā, vairāki mājas iedzīvotāji sākuši man atbildēt latviski, ne vairs krieviski. Ārēji šķiet, ka palicis labāk." <i>(Fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Es ikdienā saskaros ar daudz krievu tautības cilvēkiem, tā ir daļa no manas darba ikdienas, jo strādāju klientu apkalpošanā, bieži sanāk apkalpot vairāk krieviski runājošos, nekā latviešus. Salīdzinoši lielai daļai ir vainas apziņa par to, kas notiek Ukrainā, viņi vairāk mēģina runāt latviski. Es pat redzēju, ka cilvēki pērk biļetes angļiski, bet izejot ārā, savstarpēji sarunājas krieviski" <i>(Fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Tas ir maldīgi, ka Liepājā krievi un latvieši nošķirti dzīvi. Dārziņā, mājā visur ir jaukti. Manā mājā krievi cenšas runāt krieviski ar maniem bērniem, kuri nezina latviešu valodā. Tie, kuri agrāk sveicinājās latviski, turpina tā darīt. Bet darbā diezgan daudzi krievvalodīgie cenšas. Ir jūtamas izmaiņas, ka izskatās satraukti, domā, ka vajag runāt latviski, jo savādāk par viņiem var slikti padomāt. Bet es zinu cilvēkus, kuri ir par Putinu un Krieviju - to viņi saka savā tuvākajā lokā. Ir tādi, kuriem attieksme pamainījusies, lai tikai nepadomā - to sajūtu tieši pēdējā pusgadā, bet ne pašā iepriekšējā gada sākumā." <i>(Fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Es strādāju kopmītnēs, kur ļoti dažādi cilvēki. Tur man uzdeva jautājumu, kādēļ mans vīrs ukraiņis nebrauc karot - tas tā nepatīkami. Ir tādi, kas cenšas vairāk runāt latviski, bet ir tādi, kas principiāli tikai krieviski un nedomā, ka dabūsi kādu citu vārdu laukā." <i>(Fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Pirmās kara dienās bija ļoti radikāli, parādījās cilvēki ar Krievijas simboliku. Esmu pamanījis, ka arī nedaudz vairāk latvieši ar krieviem runā latviski. Un arī krievi nedaudz vairāk cenšas runāt latviski. Bet savādāk krievi ar latviešiem par karu cenšas nerunāt." <i>(Fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Man arī darbs ir saistīts ar visām tautībām. Tiešām aizvien vairāk runā latviski. Visi māk." <i>(Fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>"Viņi ir spiesti tā darīt, viss pāriet uz komunikāciju latviešu valodā." <i>(Fokusgrupa Nr.7, Liepāja, latviešu valodā)</i></p> <p>Krieviski runājošo perspektīva</p> <p>"Es arī redzu, ka krievi vairāk runā latviski. Mani krieviski runājošie draugi aizvien vairāk grib Latvijas pilsonību. Arī tie draugi, kuriem sliktā izruna, cenšas runāt krieviski. Pat mana mamma, kas dzimusi Krievijā, kad viņa atbrauc šurp, pie manis, Liepājā viņa cenšas runāt latviski." <i>(Fokusgrupa Nr.8, Liepāja, krievu valodā)</i></p>
--	---

Latviski runājošie Rēzeknes un Daugavpils iedzīvotāji sagaida, ka šo spriedzi kāds risinās – visvairāk atbildīgu rīcību gaidot no vietējiem līderiem, kā arī informatīvās telpas izmaiņām:

- "Svarīgs vietējo līderu ietekme. Piemēram, Elksniņš - daudzi par viņu fano. Ja viņš paustu skaidru viedokli, daudzi ieklausītos. Bet viņš to nedara, sēž uz daudziem krēsliem un tā nedara. Lielāka iespēja, ka viņā ieklausītos vairāk nekā Kariņā - jo atstatums starp viņiem dažāds. Bet viņš baidās! Viņš grib būt visiem labs - bet tā nevar būt! Personiskās sarunās viņš runā savādāk nekā medijos. Viņš varētu būt influenceris, bet tā nedara." (*Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā*)
- "Es uzskatu, ka pareizi bija novākt zombējošos kanālus, bet šī telpa bija ar ko citu jāaizpilda. Noteikti liela ietekme ir vietējiem līderiem - es gan nosauktu nevis Rēzeknes pilsētas, bet Rēzeknes novada mēru." (*Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā*)
- "Latgalē katrā mājā pa šķīvim - tur viss otrādi sagriezts. Galvenais domāt par informatīvo telpu." (*Fokusgrupa Nr.4, Rēzekne/Daugavpils, latviešu valodā*)

Abu Daugavpils un Rēzeknes krievu valodā noorganizēto fokusgrupu dalībniekiem tika uzdots cits papildus jautājums – par 2022.gada oktobra sabiedriskās domas aptaujas datiem³, kas parādīja, ka tikai 23% no Latvijā dzīvojošajiem krieviski runājošajiem iedzīvotājiem uzskata, ka Latvijā jebkurš cilvēks var brīvi un bez bailēm paust savus uzskatus (salīdzinājumā – 61% no latviski runājošajiem iedzīvotājiem piekrita šim apgalvojumam). Fokusgrupu dalībnieki tika lūgti paust savu attieksmi pret šo apgalvojumu, kā arī izskaidrot, par kādiem jautājumiem un kādās situācijās viņi, visticamāk, baidītos paust savu viedokli. Atbildes ir apkopotas nākamajā tabulā. Kā redzams, tās gandrīz tikai skar jautājumus, kuri attiecas uz krievu un latviešu valodas lietošanu, attieksmi pret Krieviju un Ukrainu, pieminējumu nojaukšanu.

Tabula Nr. 1.. Bailes paust savu viedokli – kādos kontekstos?

Konteksts	Fokusgrupu citāti
Noteiktas tēmas	"Latviskā vidē tas nav tik manāms. Es uzskatu, ka tēvzemešu paņēmieni daudz neatšķiras no Putina paņēmieniem. Mums par noteiktām tēmām labāk runāt. Vēsture, valoda -var par tām runāt tikai noteiktos parametros, savādāk tev par to var būt nepatīkamas sekas, it sevišķi, ja strādā valsts amatos. Lai gan saka, ka mums ir demokrātija! Piemēram, par pieminekļiem ... tā ir vēsture. Manuprāt, nācija, kas iznīcina savu pieminekli, iznīcina vēsturi." (<i>Fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā</i>) "Mums ir pieņemts atbalstīt Ukrainu. Man būtu bail pateikt, ka es neatbalstu ne Ukrainu, ne Krieviju . Tas mani neskar, kādēļ mani kāds

³ Skat. 18.lpp šajā Providus 2022.gada decembrī publicētajā pētījumā "Kāds bija vēlētāju vēstījums 14.Saeimas vēlēšanās un ko tas liecina par noskaņām Latvijas sabiedrībā" <https://providus.lv/wp-content/uploads/2022/12/Ko-vesta-Latvijas-2022.gada-Saeimas-velesanas.pdf>

	<p>jāatbalsta? Darbā nevienam to neteiktu." (Fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Ir valdības pozīcija. Ja tai piekrīti, runā! Ja tavs viedoklis savādāks, tad pat likums tev aizliedz runāt. Piemēram, latviešu valodas jautājums. okupācijas jautājums." (Fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Cilvēki saprot, ka ir tāds jēdziens kā lojalitāte valstij un ja kaut ko ne tā pateikt, tad var būt sankcijas. Bet Latvijā nav viss nav tik slikti. Es esmu dzīvojusi cetur un teikšu, ka mums nav tādas vajāšanas kā dažās kaimiņvalstīs, neteikšu kurās. Nav viss tik slikti. Jā, cilvēki baidās paust savu viedokli. Piemēram, anketās, lai saņemtu uzturēšanās atļauju, iekļauti vairāki āķīgi jautājumi - nu kurš gan cilvēks atbildēs tur ne tā, kā vajag, ja viņš grib turpināt dzīvo Latvijā? Viņš atbildēs tā, kā vēlas Latvijas politiķi. Bet tas tā ir šobrīd. Principā es neuzskatu, ka es būtu tāds cilvēks, kas baidītos paust savu viedokli, ja tas nesakrīt ar valsts politiku. Nav viss tik slikti." (Fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p>
<p>Noteiktas nodarbošanās vai dzīves situācijas</p>	<p>" Mums par noteiktām tēmām labāk runāt. Vēsture, valoda -var par tām runāt tikai noteiktos parametros, savādāk tev par to var būt nepatīkamas sekas, it sevišķi, ja strādā valsts amatos. Lai gan saka, ka mums ir demokrātija!" (Fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Viss atkarīgs no tā, kādā tu esi situācijā. Facebook visu ko runā un neviens nepievērš uzmanību. Bet ja esi noteiktā statusā, piemēram, valsts darbinieks vai Krievijas pilsonis, kas pilda anketu uzturēšanās atļaujai, tur liekas lietas nedrīkst teikt neatkarīgi no tava viedokļa. Ja tu nekas neesi, nekas tev arī nebūs."(Fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p> <p>"Runāt varbūt var. Bet jāzin, kurā brīdī runāt, ko runāt un kam teikt. Tāpat ir iespēja, ka kāds noziņos un saņems sodu." (Fokusgrupa Nr.6, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)</p>

Fokusgrupu dalībnieki gan pauda pārliecību, ka krieviski runājošie iedzīvotāji sociālajos pētījumos atbild godīgi:

- "Vairākums mīl savu valsti, teritoriju - tās jebkurā gadījumā ir mājas. Tādēļ es domāju, ka var ticēt tam, ko cilvēki saka sociālajās aptaujās." (Fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)
- "Latgalē cilvēkiem ir pamestības sajūta, viņi nav vairākums. Mūsu valdībai paveicās, ka ir tāda Latgale, šeit vairāk apātijas. Tāpat kāda jēga runāt, ja sajūta, ka neko nevar izmainīt? Bet domāju, ka sociologiem cilvēki atbild godīgi." (Fokusgrupa Nr.5, Rēzekne/Daugavpils, krievu valodā)

Secinājumu apkopojums

1. Publiski pasākumi:

- 1.1. Visās piecās šī pētījuma aptvertajās ģeogrāfiskajās teritorijās dalībnieki, neatkarīgi no viņu ģimenes valodas, piesauca vienus un tos pašus pasākumus, kurus viņi ir apmeklējuši pēdējo trīs gadu laikā savā pašvaldībā vai apkaimē. Tātad, šiem publiskajiem pasākumiem varētu būt integrējoša jēga, kuru varētu palielināt tad, ja tajos tiktu iekļauti elementi, kas ļautu savstarpēji mazpazīstamiem cilvēkiem vairāk viens ar otru sarunāties.
- 1.2. Būtiskākās šādu pasākumu kategorijas: 1) Valsts mēroga svētki (Jaunā gada sagaidīšana, Līgo, Meteņdiena, Miķeļdiena); 2) pilsētas, novada vai apkaimes svētki; 3) kultūras pasākumi (sevišķi bieži - Muzeju naktis); 4) tirdziņi un gada tirgi; 5) sporta pasākumi.

2. Populārākais informācijas gūšanas veids par pasākumiem:

- 2.1. Visu 8 fokusgrupu dalībnieki kā biežāko informācijas avotu informācijas iegūšanai par šiem pasākumiem nosauca sociālo tīklu Facebook, kur viņi ir parakstījušies uz savas pašvaldības vai apkaimes jaunumiem, vietējiem plašsaziņas līdzekļiem, kultūras iestādēm, interešu grupām vai arī seko vietējiem politiķiem.
- 2.2. Tāpat svarīgi informācijas avoti ir ielu reklāma, paziņu stāsti, pašvaldības izdevumi, vietējie ziņu portāli un citi plašsaziņas līdzekļi. Liepājniekiem tā ir arī pilsētas aplikācija, Rīgas apkaimju iedzīvotājiem - nacionālā mēroga mediji.

3. Etniskā spriedze:

- 3.1. Etniskās spriedzes izjūta dažādās Latvijas teritorijās atšķiras.
- 3.2. Bolderājas un Pļavnieku latviešu valodā runājošie iedzīvotāji etniskās spriedzes palielināšanu nav manījuši.
- 3.3. Liepājā, atbilstoši latviešu valodā runājošo vērtējumam, etniskās attiecības ir pat uzlabojušās.
- 3.4. Krieviski runājošie Liepājas iedzīvotāji gan saka, ka salīdzinoši biežāk nokļūst neomulīgās situācijās, kur nonicināti krievi, taču šādas situācijas nav sistemātiskas. Epizodiski līdzīgas situācijas piedzīvojuši arī Daugavpils un Rēzeknes krieviski runājošie iedzīvotāji.
- 3.5. Daugavpils un Rēzeknes latviski runājošie iedzīvotāji izteikti izjūt etnisko spriedzi.

4. Bīstamās tēmas, par kurām krieviski runājošajiem cilvēkiem bail runāt:

- 4.1. Daugavpils un Rēzeknes krieviski runājošie iedzīvotāji atzina, ka ne vienmēr bez bailēm spēj godīgi paust savu viedokli par vēstures, valodas, pieminekļu jautājumiem, kā arī attieksmi pret Krievijas un Ukrainas.
- 4.2. Visretāk par šīm tēmām atļausies godīgi runāt cilvēki, kur strādā valsts amatos vai Krievijas pilsoņi, kuriem jāaizpilda anketas uzturēšanās atļaujas iegūšanai.

5. Ticība savai ietekmei savā pašvaldībā:

- 5.1. Reģionālās atšķirības Latvijas krieviski runājošie un latviski runājošie iedzīvotāji, kuri dzīvo vienā pašvaldībā (vai vienā Rīgas apkaimē), līdzīgi vērtē savu ietekmi uz attiecīgās pašvaldības lēmumiem.

- 5.2. Daugavpils iedzīvotāji maz tic savām iespējām ietekmēt pašvaldības lēmumus neatkarīgi no tā, kādā valodā viņi sarunājas savā ģimenē - šīs pašvaldības iedzīvotājiem raksturīga sevišķi dziļa apātija un cinisms gan par valsts, gan par pašvaldības atsaucīgumu iedzīvotāju vēlmēm.
 - 5.3. Tāpat zema ticība savai ietekmei ir raksturīga Rīgas Pļavnieku un Bolderājas apkaimju iedzīvotājiem, šo apkaimju iedzīvotāji savu neuzticēšanos pamatā skaidro ar sliktu personisko pieredzi vai arī to, ka lēmumu ietekmēšana paņemtu pārāk daudz viņu laika.
 - 5.4. Salīdzinoši biežāk pozitīvus ietekmes piemērus uz pašvaldību pieminēja rēzeknieši, vienlaikus gan uzsverot, ka šie ietekmes piemēri attiecas uz sadzīviskām, komunālām lietām, bet viņi vēlētos ietekmi arī plašākos jautājumos.
 - 5.5. Liepājā gan latviski, gan krieviski runājošie iedzīvotāji caurmērā tic tam, ka Liepājas pašvaldība viņos ieklausās.
- 6. Uzticēšanās faktori savas balss nozīmei pašvaldībās.** Tipiskākie faktori tam, lai iedzīvotājs noticētu, ka spēj ietekmēt pašvaldības lēmumus ir pozitīva iepriekšējā pieredze (ne obligāti personiska), pašvaldības atsaucīgums, kā arī vispārēja ticība tam, ka savai balsij ir nozīme, ja vien pieliek tam pūles.
- 7. Neuzticēšanās faktori savas balss nozīmei pašvaldībās:**
- 7.1. Fokusgrupu dalībnieki nereti, pat atzīstot, ka spēj ietekmēt kādus lēmumus pašvaldībā, tomēr vienlaikus norāda, ka kopumā savas balss nozīmei netic. Tam galvenais iemesls: dažādu jautājumu iedalīšana svarīgos (globālos) un mazāk svarīgos, uzsverot, ka uz svarīgākajiem jautājumiem viņam ietekmes nav. Šādās situācijās daži iedzīvotāji tomēr kopumā pozitīvi vērtēs savas ietekmes iespējas, bet jārēķinās, ka vairākums tomēr būs kopsummā par savu ietekmi skeptisks.
 - 7.2. Tipiskākie iemesli, kādēļ cilvēki netic tam, ka spēj ietekmēt pašvaldību darbu: 1) iesaiste prasa daudz laika un dažkārt ir nevajadzīgi sarežģīta, 2) neveiksmīga iepriekšējā pieredze (ne obligāti savējā).
 - 7.3. Salīdzinot ar citām fokusgrupās intervētajām grupām, Daugavpils krieviski runājošie iedzīvotāji neticību savai ietekmei savā pašvaldībā mēdz skaidrot ar to, ka pašvaldība nekontrolē lēmumus, kuri iedzīvotājiem ir īpaši svarīgi (it sevišķi par pieminekļu nojaukšanu), kā arī dziļu vilšanos vai cinisku attieksmi pret pašvaldības darbu, politiķiem,
- 8. Ticība savai spējai ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus.:**
- 8.1. No pētījumā aptvertajām piecām teritorijām tikai latviski runājošo Bolderājas un Pļavnieku iedzīvotāji vairākums uzskata, ka spēj ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus.
 - 8.2. Šo pašu apkaimju krieviski runājošie iedzīvotāji tam nepiekrīt.
 - 8.3. Rēzeknes un Daugavpils iedzīvotāji neuzskata, ka spētu ietekmēt valsts līmeņa lēmumus – neatkarīgi no šo iedzīvotāju sarunu valodas.
 - 8.4. Arī Liepājā savām spējām netic ne latvieši, ne krievi, taču iemesls tam nav tik daudz vispārēja vilšanās (kā tas ir Rēzeknē vai Daugavpilī), bet gan nespēja identificēt konkrētas ietekmēšanas metodes, kā arī sajūta, ka Rīgā neviens neklausīsies.
 - 8.5. Interesanti, ka, atšķirībā no citu pētījumā aptvertu pilsētu iedzīvotājiem, Liepājas iedzīvotāji savu nespēju ietekmēt valsts līmeņa lēmumus kontrastēja ar plašākām iespējām ietekmēt lēmumus savā pilsētā.

- 9. Faktori ticībai savai spējai ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus.** Šādai ticībai bija trīs faktori: 1) pozitīva pieredze (personiskā vai kaut kur dzirdēta); 2) sajūta, ka, piepildoties noteiktiem priekšnoteikumiem, var izdoties; 3) novērojumi par ērtām līdzdalības metodēm.
- 10. Faktori neticībai savām spējām ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus.** Šādu neticību pamato trīs faktori: 1) Vilšanās un neuzticēšanās Saeimā, valdībā, savos pārstāvjos; 2) Slikta iepriekšējā pieredze (ne obligāti personiskā); 3) Zināšanu trūkums par to, kā var nacionālā mērogā ietekmēt lēmumus.
- 11. Piedalīšanās par spīti tam, ka iepriekšējā pieredze ir negatīva:**
- 11.1. Diezgan daudzi fokusgrupu dalībnieki apgalvoja, ka turpina līdzdarboties - iet uz vēlēšanām, parakstīt petīcijas - pat par spīti tam, ka tam nav rezultāta. Sevišķi tas raksturīgs krieviski runājošajiem iedzīvotājiem.
- 11.2. Galvenie iemesli šādai šķietami neracionālai rīcībai: 1) Cerība, ka reiz izdosies; 2) Vēlme skaļi paust savu viedokli; 3) Pienākuma apziņa, ka vajag vismaz mēģināt.
- 12. Dalība NVO:**
- 12.1. NVO aktivitātēs reti iesaistās gan latviski, gan krieviski runājošie pētījumā aptverto pilsētu un apkaimju iedzīvotāji.
- 12.2. Galvenie šķēršļi biežākai iesaistei: laika trūkums, informācijas neesamība par iesaistes iespējām.
- 12.3. Vienlaikus tie fokusgrupu dalībnieki, kuriem ir bijusi saskarsme ar sabiedriskā labuma NVO, lielākoties to darbu novērtēja augstu.
- 13. Latvijas NVO vadītāju skaidrojumi zema krieviski runājošo iedzīvotāju iesaistei NVO:**
- 13.1. Vairāki no pētījuma ietvaros aptaujātajiem Latvijas NVO vadītājiem nevarēja pat aptuveni pateikt, cik daudz pieteikumu uz vakancēm nāk no krieviski runājošajiem iedzīvotājiem vai kāds ir viņu īpatsvars starp dažādu pasākumu apmeklētājiem. Iemesls - šāda informācija netiek apkopota vai nešķiet svarīga.
- 13.2. Vienlaikus NVO sektora pašvērtējums ir tāds, ka krieviski runājošie iedzīvotāji kopumā maz piedalās NVO rīkotajos pasākumos – ievērojami mazāk nekā viņu pārstāvība sabiedrībā. Gandrīz 80% no visiem aptaujātajiem NVO atzīst, ka krieviski runājošie Latvijas iedzīvotāji ir liels retums starp šo NVO biedriem un darbiniekiem, kā arī vakancu pieteikumu sūtītāju vidū.
- 13.3. Uz NVO rīkotajiem pasākumiem lielākoties nāk sievietes un latvieši, stipri retāk - vīrieši un mazākumtautību pārstāvji.
- 13.4. Biežākie skaidrojumi šim novērojumam par mazākumtautībām: 1) valodas barjera, NVO strādājot tikai latviski; 2) komunikācija par pasākumiem vai vakancēm nenasniedz krieviski runājošos iedzīvotājus, jo viņi vairāk lasa ziņas krieviski; 3) krieviski runājošā auditorija Latvijā ir grūti sasniedzama (nav vienkāršu metožu tās sasniegšanai).
- 13.5. Vienlaikus NVO vadītāji arī atzīmēja, ka Latvijā ir arī tādas organizācijas, kuras spēj vienlīdz labi strādāt ar iedzīvotājiem ar dažādām ģimenes valodām. To pieredze vairāk jāpēta.

Rekomendācijas

1. Lai mazinātu iedzīvotāju neticību tam, ka viņu balsij ir nozīme, svarīgi radīt un popularizēt ietekmes veiksmes stāstus:
 - 1.1. Pašvaldībās izmantotajiem iedzīvotāju iesaistes formātiem jārada iedzīvotājos sajūta, ka pašvaldībai patiesi rūp iedzīvotāju iesaiste un idejas, tādēļ pašvaldībai jācenšas regulāri apzināt savas pašvaldības iedzīvotāju problēmas un idejas to risināšanai (vēlams, klātienē), kā arī atskaitīties par šo problēmu risināšanu un jauno ideju realizēšanu.
 - 1.2. Šīm idejām jābūt ne tikai par maziem infrastruktūras labiekārtojumiem, bet arī par lielākiem pilsētas attīstības jautājumiem.
 - 1.3. Šie pasākumi nedrīkst radīt iespaidu, ka tie tiek rīkoti "ķeksīša pēc" vai tādēļ, ka pašvaldības vadītājs jau visu ir izlēmis, bet vēlas uzlabot savu tēlu.
2. Lai mazinātu Daugavpils, Rēzeknes un, mazākā mērā, Liepājas iedzīvotāju "pamestības problēmu", proti, neticēšanu savām spējām ietekmēt Latvijas mēroga lēmumus:
 - 2.1. Svarīgi, lai reģionos ievēlētie deputāti biežāk palīdzētu šo reģionu iedzīvotāju problēmām un to risinājumiem nonākt Saeimas, ministriju darba kārtībā, kā arī reģionu iedzīvotājiem gan klātienē, gan interneta portālos (sevišķi Facebook) stāstītu par iesaistes iespējām un savu darbu.
 - 2.2. Valsts un pašvaldību organizētajās komunikācijas kampaņās par pilsonisko līdzdalību īpašs akcents liekams uz krieviski runājošo Latvijas iedzīvotāju ietekmes stāstiem, kā arī reģionu iedzīvotāju panākumiem.
 - 2.3. Augstākajām valsts amatpersonām no Rīgas biežāk jādodas tādās tādās vizītēs uz tālākiem reģioniem, kur vizītes mērķis ir apzināt un risināt reģionālās problēmas, kā arī uzklaut vietējos iedzīvotājus.
 - 2.4. Partijām jāpārdomā savu vēlēšanu sarakstu veidošanas princips Latgalē, tieši šajā reģionā īpaši fokusējoties uz nākamo politisko līderu rekrutēšanu un veidošanu.
3. Sabiedriskā labuma organizācijām ir vajadzīgs valsts atbalsts tam, lai tās spētu sasniegt un iesaistīt tādas mērķauditorijas, kuras šobrīd tās caurmērā sasniedz vāji - it sevišķi, bet ne tikai krieviski runājošos Latvijas iedzīvotājus.
 - 3.1. Sabiedriskā labuma organizācijām, kurām parasti ir mazi budžeti un daudz brīvprātīgā darba, nav finansējuma un laika resursu sava darba mārketingam, tādēļ pašvaldībām būtu pēc iespējas jāpalīdz veidot un popularizēt saviem iedzīvotājiem informācija par NVO rīkotajiem pasākumiem un iesaistes iespējām.
 - 3.2. Tāpat gan pašvaldību, gan valsts mērogā būtu vēlams īpaša finanšu līnija tam, lai sabiedriskā labuma NVO varētu sevis veidoto saturu reklamēt Facebook un sociālajos tīklos, tai skaitā krievu valodā (tas varētu nākt kā neliels papildus finansējums pie apstiprinātajiem projektiem).
 - 3.3. Īpašs atbalsts būtu atvēlams mērķtiecīgam NVO darbam ar reģionu iedzīvotājiem un krieviski runājošajiem iedzīvotājiem par pilsoniskās iesaistes un atbildības jautājumiem.

4. Lai mazinātu gan etnisko spriedzi, gan pilsonisko apātiju, īpaši svarīgi, lai latviski un krieviski runājošajiem iedzīvotājiem būtu plašas iespējas konstruktīvi sarunāties, risinot visu sabiedrību vai viņu pašvaldību/apkaimi skarošas problēmas.
 - 4.1. Šīm problēmām nav obligāti jāskar sabiedrības paši jūtīgākie jautājumi, ja tas riskētu izraisīt sevišķi lielas dalībnieku konfrontācijas. Taču vajadzīgs, lai pasākuma dalībnieki saprot izvēlētas tēmas nozīmīgumu un vismaz daļēji spēj ar to identificēties.
 - 4.2. Jēgpilnu sarunu organizēšanai vajadzīga: 1) gan valsts, gan pašvaldību līmeņa augstu amatpersonu (piemēram, ministrs, pašvaldības vadītājs) vēlme šādas konsultatīvas sarunas rīkot, konsultāciju tēmas definējums, kā arī apsoliājums ieklausīties rezultātos; 2) pietiekamu resursu atvēlēšana tam, lai sarunas būtu jēgpilnas, konstruktīvas un ar rezultātu (piemēram, izstrādātām rekomendācijām); 3) īpaši liela uzmanība pievēršana tam, lai šajās sarunās tiktu nodrošināta reprezentatīvas sabiedrības dalība, proti, starp dalībniekiem ir jābūt pienācīgi pārstāvētiem arī krieviski runājošajiem iedzīvotājiem; 4) jā rūpējas par to, lai par šīm sarunām un to rezultātiem uzzinātu maksimāli plaša sabiedrība.